

Alcohol & Opvoeding

Ik drink, drink jij?

Alcoholpreventiebeleid binnen sportverenigingen
in de gemeente Hardenberg.

Annemijn Kleverkamp
S1021536
Merle de Vogel
S1017705
Chantal Zwager
S1016674
Jolien Sloog
S1025383

Juni, 2012 te Zwolle
Christelijke Hogeschool Windesheim, SPH

Alcohol & opvoeding

Ik drink, drink jij?

Alcoholpreventiebeleid binnen sportverenigingen in de gemeente Hardenberg.

Auteurs : Annemijn Kleverkamp, Merle de Vogel, Chantal Zwager en Jolien Sloog

Externe opdrachtgever : Geeske Roos, beleidsmedewerker, te Hardenberg

Begeleider : Annelieke Driessen- begeleider onderzoeksproject

Interne opdrachtgever : Rob Bovens, lectoraat verslavingspreventie, te Zwolle

Juni, 2012 te Zwolle
Christelijke Hogeschool Windesheim, SPH

Samenvatting

De kern van ons onderzoek is het alcoholpreventiebeleid van sportverenigingen binnen de gemeente Hardenberg. Wij hebben daarbij in het bijzonder een focus gelegd op de rol die de voorbeeldfunctie van het bestuur, medewerkers, ouders en jongeren van de vereniging kan innemen in relatie tot dit beleid.

De probleemstelling van ons onderzoek is dat het binnen sportverenigingen in de gemeente Hardenberg moeizaam verloopt om ouders, in het bijzonder de vaders, aan te spreken op het gedrag dat zij laten zien ten aanzien van hun alcoholgebruik en de bijbehorende voorbeeldfunctie.

De onderzoeksvraag is:

Hoe kan een sportvereniging een voorbeeldfunctie ontwikkelen omtrent alcoholgebruik en alcoholpreventie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar in de gemeente Hardenberg?

De methoden die wij hebben toegepast voor het verifiëren van datagegevens zijn literatuurstudie en interviews met de sportverenigingen. Wij hebben zes sportverenigingen binnen de gemeente Hardenberg geïnterviewd. Dit zijn drie verenigingen die het convenant hebben ondertekend en drie verenigingen die het convenant niet hebben ondertekend. Het convenant is in oktober 2010 opgesteld door de gemeente Hardenberg. Het convenant is een middel om overmatig alcoholgebruik onder de jeugd in de gemeente Hardenberg tegen te gaan. Daarbij streven ze naar het voorkomen van alcoholgebruik bij jongeren onder de 16 jaar, en het verminderen van alcoholgebruik bij jongeren van 16 jaar en ouder.

Wij hebben vijf sporten gekozen, namelijk voetbal, korfbal, tennis, volleybal en basketbal. Van iedere vereniging hebben wij één voorzitter, één barmedewerker, twee ouders en twee jongeren willen interviewen. Hier hebben wij naar gestreefd, helaas was dit niet binnen elke sportvereniging haalbaar.

Het antwoord wat wij op de onderzoeksvraag kunnen formuleren is, dat de sportverenigingen een voorbeeldfunctie kunnen ontwikkelen omtrent alcoholgebruik en alcoholpreventie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar, door onder andere de volgende maatregelen te treffen:

- Duidelijk zichtbare regels betreffende alcoholconsumptie/- verkoop op te hangen in en rond de kantine, zodat de leden deze dagelijks of wekelijks tegenkomen en het zich eigen kunnen maken.
- Activiteiten implementeren waardoor de medewerkers de leden leren kennen en ook een globaal beeld kunnen krijgen over de gemiddelde leeftijd binnen de vereniging. Hierdoor kan er beter toezicht gehanteerd worden, omdat ze bekend zijn met de leeftijd van de leden.
- De richtlijnen van de Drank- en Horecawet waarborgen en daarvoor evaluatiemomenten inlassen, zodat deze actueel blijven voor onder andere de barmedewerkers.
- Het consumeren van alcoholhoudende dranken moet tijdens wedstrijden niet worden toegestaan.
- Medewerkers van sportverenigingen zouden het goede voorbeeld moeten geven als het gaat om alcoholconsumptie. Daarmee bedoelen wij dat ze het consumeren van alcoholhoudende dranken zouden moeten beperken.

- Wij zouden het liefst de hoger spelende teams van de vereniging willen aansporen te matigen met alcoholhoudende dranken. Zij dienen als een voorbeeld voor de jeugd.

Als aanbeveling voor een vervolgonderzoek kunnen wij de volgende onderwerpen aanreiken: Er kan onderzoek gedaan worden naar het gebruik van softdrugs en voedingssupplementen binnen sportverenigingen. Daarnaast kan er vervolg onderzoek gedaan worden naar de resultaten en conclusies van dit onderzoek.

Als aanbeveling voor de opdrachtgever voor het hanteren van de leeftijd willen wij het idee voor het verplicht invoeren van het bij zich dragen van een spelerspas aandragen. Het is de bedoeling dat spelers deze pas constant bij zich hebben zodat zij zich kunnen legitimeren als zij alcoholhoudende dranken willen kopen.

Als aanbeveling voor de voorbeeldfunctie van sportverenigingen in de gemeente Hardenberg, willen wij aandragen dat sportverenigingen;

- De regels en schenktijden aan zouden kunnen scherpen,
- Voorlichtingen geven aan mensen die een voorbeeld zijn binnen een sportvereniging (medewerkers, ouders en jongeren die in hogere teams spelen) zodat deze personen een voorbeeldfunctie uit kunnen dragen,
- Barmedewerkers een Instructie Verantwoord Alcoholshenken (IVA) cursus laten volgen,
- Er kan rekening gehouden worden met het opvoedingsklimaat van de jonge spelers,
- Voorlichting geven aan jongeren over de gevolgen van drank,
- Er kan een protocol opgesteld worden voor de gevolgen die overmatig alcoholgebruik met zich mee kunnen brengen,
- Spelers van hoger spelende teams kunnen gewezen worden op hun voorbeeldfunctie.

Inhoudsopgave

Samenvatting:	Blz. 5
Inhoudsopgave:	Blz. 7
Voorwoord:	Blz. 9
Inleiding:	Blz.11
1. Methode:	Blz.13
1.1 Literatuurstudie:	Blz.15
1.2 Onderzoekseenheden:	Blz.17
1.3 Beschrijving opzet interviewprotocol:	Blz.20
1.4 Data-analyse:	Blz.23
2. Bronnenonderzoek:	Blz.25
2.1 Deelvraag 1: Wetgeving.	Blz.25
2.1.1. Landelijke regel-/wetgeving.	Blz.25
2.1.2. Regel-/wetgeving in de gemeente Hardenberg.	Blz.28
2.1.3. Voorlopige conclusie deelvraag 1.	Blz.28
2.2 Deelvraag 2: Voorbeeldfunctie.	Blz.30
2.2.1 Hoe belangrijk is een voorbeeld voor de jongeren?	Blz.30
2.2.2 Hoe belangrijk is de voorbeeldfunctie van ouders?	Blz.31
2.2.3 Voorlopige conclusie deelvraag 2.	Blz.34
2.3 Deelvraag 3: Bewust van de voorbeeldfunctie.....	Blz.35
2.4 Deelvraag 4: Belemmeringen in de voorbeeldfunctie.	Blz.36
3. Evaluatie werkwijze onderzoek.	Blz. 37
4. Resultaten:	Blz. 39
4.1 Resultaat deelvraag 2: Voorbeeldfunctie	Blz. 39
4.1.1 Hoe belangrijk is een voorbeeld voor de jongeren?	Blz. 39
4.1.2 Hoe belangrijk is de voorbeeldfunctie van ouders?	Blz. 41
4.2 Resultaat deelvraag 3: Bewust van de voorbeeldfunctie.....	Blz. 43
4.3 Resultaat deelvraag 4: Belemmeringen van de voorbeeldfunctie	Blz. 45
4.3.1 Wat zijn belemmeringen in de voorbeeldfunctie?	Blz. 45
4.3.2 Hoe zien ouders de voorbeeldfunctie?	Blz. 47
4.3.3 Hoe zien voorzitters/ barmedewerkers de voorbeeldfunctie?	Blz. 49
5. Discussie:	Blz. 51
5.1 Antwoord op de onderzoeksvraag:	Blz. 51
5.2 Mogelijke verklaringen voor de resultaten:	Blz. 51
5.3 Uitleg bijdrage werkveld SPH:	Blz. 51
5.4 Verbeterpunten eigen onderzoek:	Blz. 52
6. Aanbevelingen:	Blz. 53
6.1 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek:	Blz. 53
6.2 Aanbevelingen voor de opdrachtgever:	Blz. 53

Literatuurlijst: .....Blz. 55

Bijlagen: .....Blz. 59

Bijlage 1: ..... Blz. 61

Bijlage 2: ..... Blz. 63

Bijlage 3: .....Blz. 65

Bijlage 4: .....Blz. 67

Bijlage 5: .....Blz. 69

Voorwoord

Voor u ligt ons afstudeer onderzoek van de opleiding SPH. De vier studiejaren zijn hiermee afgesloten.

Wij hebben door het maken van het verslag veel ervaring opgedaan in het opzetten en uitvoeren van een onderzoek. Wij hebben een probleemsituatie onderzocht, een conclusie getrokken en een advies voor verbetering van de probleemsituatie geschreven.

Dankzij Geeske Roos van de gemeente Hardenberg, Rob Bovens van het lectoraat verslavingspreventie en de sportverenigingen binnen de gemeente Hardenberg, hebben we het onderzoek kunnen uitvoeren en het verslag kunnen schrijven.

Ook willen we onze begeleidster, Annelieke Driessen, bedanken voor de eerlijke en prettige begeleiding en steun die wij ervaren hebben.

Juni, 2012

Inleiding

De probleemstelling van ons onderzoek is dat het binnen sportverenigingen in de gemeente Hardenberg moeizaam verloopt om ouders, in het bijzonder vaders, aan te spreken op het gedrag dat zij laten zien ten aanzien van alcoholgebruik en de bijbehorende voorbeeldfunctie. De problematiek komt voor in de sportverenigingen van de gehele gemeente Hardenberg. Voor (overmatig) alcoholgebruik onder de jeugd binnen sportverenigingen is er tot dusverre nog geen eenduidige oplossing gevonden, zoals wij hebben mogen leren uit de resultaten van eerdere onderzoeken, gericht op de alcoholpreventie binnen sportverenigingen (Jansen, e.a. 2012; Bouwmeester 2007). Een belangrijke bijdrage aan overmatig alcoholgebruik onder de jeugd wordt geleverd door het (verkeerde) voorbeeldgedrag van de ouders (Bovens, e.a. 2011). Op basis hiervan hebben wij onze probleemstelling geformuleerd.

De relevantie of/ ofwel het belang van het onderzoek is om een beeld te verkrijgen met betrekking tot de plaats die de voorbeeldfunctie inneemt binnen het huidige alcoholpreventiebeleid in de gemeente Hardenberg en de rol die een voorbeeldfunctie daarin speelt. Aan de hand hiervan kan dan gewerkt worden aan de bewustwording van de rol die een voorbeeldfunctie kan spelen binnen alcoholpreventie in sportverenigingen in de gemeente Hardenberg.

Het belang van het onderzoek voor het beroep SPH is dat wij kunnen onderzoeken hoe wij een bijdrage kunnen leveren aan het verminderen van alcoholgebruik onder jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar. Hiermee bedoelen wij dat we op basis van ons onderzoek een implementatieplan hebben bedacht waarmee wij een bijdrage willen leveren aan preventieve activiteiten. In eerdere onderzoeken is er een probleem gesignaleerd. Vanuit die signalen hebben wij preventieve maatregelen aangedragen.

De preventieve maatregelen werken wij vervolgens uit in een (methodisch) adviesplan. Wij hopen met het adviesplan innovatieve ideeën aan te dragen over de voorbeeldfunctie van de sportvereniging. Daarnaast hopen wij een bijdrage te kunnen leveren aan het beleid voor de verkoop van alcoholische dranken en alcoholpreventie van sportverenigingen. Dit sluit aan bij de kwalificatie 8 (signaleren van een kwetsbare doelgroep en daarbij preventie activiteiten organiseren) van de opleiding SPH.

De onderzoeksvraag luidt:

Hoe kan een sportvereniging een voorbeeldfunctie ontwikkelen omtrent alcoholgebruik en alcoholpreventie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar in de gemeente Hardenberg?

Deelvragen zijn:

1. Wat is de regel-/wetgeving omtrent alcoholconsumptie en alcoholverkoop, in het bijzonder toegespitst op sportverenigingen?

1.1: Wat zijn de landelijke veranderingen in deze regel-/wetgeving?

1.2: Hoe is deze regel-/wetgeving gericht op de gemeente Hardenberg?

2. Wat is een voorbeeldfunctie?

2.1: In hoeverre is een voorbeeldfunctie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar belangrijk?

2.2 In hoeverre is de rol van de ouders belangrijk in de voorbeeldfunctie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar?

3. In hoeverre zijn sportverenigingen zich bewust van hun voorbeeldfunctie omtrent alcoholpreventie?

3.1: Maakt de focus op hun voorbeeldfunctie deel uit van het alcoholpreventie beleid?

4. Het is een gegeven dat een voorbeeldfunctie een belangrijke rol speelt in de alcoholpreventie, hoe denkt de sportvereniging invulling te kunnen geven aan een dergelijke voorbeeldfunctie?

4.1 Wat zijn belemmeringen in de invulling van een voorbeeldfunctie omtrent alcoholpreventie?

4.2 Hoe zien ouders de voorbeeldfunctie van een sportvereniging?

4.3: Hoe zien bestuursleden en barmedewerkers de voorbeeldfunctie van een sportvereniging?

Definities:

Ouders

Wettelijke opvoeders.

Sportvereniging

Een voorziening waarbij leden dezelfde sport beoefenen, zoals voetbal ,hockey, korfbal, enz.

Alcoholpreventie

Maatregelen die genomen of vastgesteld worden omtrent een activiteit of middel om de risico's te beperken.

Voorbeeldfunctie

Iemand die een voorbeeld voor je is, bijv. een professionele voetballer voor een jongen/ meisje en de functie die daarbij hoort.

Jongeren

Mensen in de leeftijd van 14 tot 21 jaar en de risicogroep in dit onderzoek

Focus

Kijkwijze; toespitsing; iets waar je speciaal aandacht aangeeft. Bijv. de invloed van een voorbeeldfunctie omtrent alcoholpreventie.

Alcoholgebruik

Het consumeren van alcoholhoudend drank

Alcoholconsumptie

Het consumeren van alcoholhoudend drank

Alcoholverkoop

Het verkoop van alcoholhoudende drank

Belemmeringen

Aspecten die tegen kunnen werken; hindernissen; obstakels

Medewerkers

Personen die meewerken binnen de vereniging. Dit zijn voornamelijk vrijwilligers.

1. Methoden

Voordat we zijn begonnen met het formuleren van de hoofdvraag en de bijbehorende deelvragen hebben we een aantal vooronderzoeken doorgenomen. Door deze onderzoeken door te lezen kregen wij voorkennis over ons onderwerp en hebben wij een concreet vervolgoel kunnen formuleren. Ook hebben wij na het bestuderen van de vooronderzoeken een gesprek gevoerd met de interne opdrachtgever Rob Bovens en nog eens apart met de externe opdrachtgeefster Geeske Roos. In deze gesprekken zijn wij gekomen tot onze hoofdvraag en deelvragen. In deze gesprekken hebben wij besloten ons te gaan richten op een voorbeeldfunctie van een sportvereniging en spelers. Hoe is de voorbeeldfunctie waar te nemen ten opzichte van alcohol?

We hadden in eerste instantie voor acht sportverenigingen binnen de gemeente Hardenberg gekozen. Dit zijn vier verenigingen die het convenant hebben ondertekend en vier verenigingen die het convenant niet hebben ondertekend. Het convenant is in oktober 2010 opgesteld door de gemeente Hardenberg. De gemeente heeft het convenant voorgelegd aan de sportverenigingen binnen de gemeente Hardenberg. Het convenant is een middel om overmatig alcoholgebruik onder de jeugd in de gemeente Hardenberg tegen te gaan. Daarbij streven ze naar het voorkomen van alcoholgebruik bij jongeren jonger dan 16 jaar, en het verminderen van alcoholgebruik bij jongeren van 16 jaar en ouder.

Uiteindelijk hebben wij drie sportverenigingen bereid gevonden om mee te werken aan ons onderzoek die het convenant hebben ondertekend en drie verenigingen die het convenant niet hebben ondertekend of waarbij dit niet mogelijk was.

Hiervoor hebben wij vijf sporten gekozen, namelijk voetbal, korfbal, tennis, volleybal en basketbal. Dit hebben we gedaan zodat we dezelfde sporten konden vergelijken. De vergelijking willen wij maken met sportverenigingen die het convenant wel hebben ondertekend en sportverenigingen die het convenant niet hebben ondertekend. In totaal hebben wij drie sportverenigingen geïnterviewd die het convenant hebben ondertekend en drie sportverenigingen geïnterviewd die het convenant niet ondertekend hebben.

Dit draagt bij aan het onderzoek, omdat wij vergelijkingsmateriaal hebben verzameld over de manier waarop een sportvereniging die het convenant heeft ondertekend omgaat met alcoholverkoop en alcoholconsumptie tegenover een sportvereniging die het convenant niet heeft ondertekend. De verschillen tussen deze twee soorten sportverenigingen kunnen vergeleken worden en er kan gekeken worden naar de werkbaarheid van het convenant.

Om de hoofdvraag te onderzoeken hebben we gebruik gemaakt van literatuuronderzoek en interviews. We hebben vier deelvragen gefilterd uit de hoofdvraag, zodat we elk aspect van deze vraag kunnen beantwoorden en daarmee dus een specifiek antwoord kunnen formuleren op de hoofdvraag.

Voor deelvraag één, *Wat is de regel-/wetgeving omtrent alcoholconsumptie en alcoholverkoop, in het bijzonder toegespitst op sportverenigingen?*, hebben we gebruik gemaakt van literatuurbronnen. Artikel 16 uit de (huidige) Drank- en Horecawet was hierbij de hoofdbron. Op de website van de rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl) en op een website met informatie over alcohol (www.alcoholinfo.nl) hebben wij extra informatie gevonden om de achtergronden van deze wet beter te kunnen toelichten.

Bij deze eerste deelvraag wilden wij ook graag weten hoe de gemeente Hardenberg, omgaat met alcohol en daarvoor hebben wij contact gehad met Geeske Roos en Marcel Smid, beiden zijn werkzaam binnen de gemeente Hardenberg. Zij hebben ons het convenant overhandigd

waarin richtlijnen staan beschreven waarvan zij graag willen dat alle sportverenigingen die na streven. In de praktijk zijn er een aantal sportverenigingen dat het convenant niet wilde ondertekenen en hun eigen richtlijnen wilde behouden. Dit omdat zij het gevoel hebben dat het beter werkbaar voor hen is.

Aan de hand van de gevonden informatie betreffende de landelijke wet- en regelgeving en het convenant van de gemeente Hardenberg konden wij een antwoord formuleren op de tweede subvraag van deelvraag één: Hoe is deze regel- / wetgeving gericht op de gemeente Hardenberg?

Voor deelvraag twee, *wat is een voorbeeldfunctie?*, hebben wij gebruik gemaakt van interviewvragen en literatuurbronnen. We hebben onderzoek gedaan naar literatuur met betrekking tot voorbeeldfuncties. Dit hebben we gedaan om tijdens de interviews voorkennis te hebben en tijdens het onderzoek de theorie met de praktijk te kunnen vergelijken. We hebben voor deze deelvraag interviews gehouden om een beeld te kunnen vormen over hoe er gekeken wordt naar een voorbeeldfunctie in de sport binnen de gemeente Hardenberg. De vragen hebben we gekoppeld aan het nuttigen van alcoholhoudende dranken. De interviewvragen voor ouders kunt u vinden in bijlage 4 en voor de jongeren in bijlage 5.

Voor deelvraag drie, *In hoeverre zijn sportverenigingen zich bewust van hun voorbeeldfunctie omtrent alcoholpreventie?*, hebben we gebruik gemaakt van interviews. Deze hebben we gevoerd met bestuursleden en barmedewerkers. We wilden een beeld krijgen van hun visie op de omgang met alcoholhoudende dranken binnen de sportvereniging. Dit interview kunt u vinden in bijlage 3.

Voor deelvraag vier, *Het is een gegeven dat een voorbeeldfunctie een belangrijke rol speelt in de alcoholpreventie, hoe denkt de sportvereniging invulling te kunnen geven aan een dergelijke voorbeeldfunctie?*, hebben we hetzelfde als bij deelvraag drie, gebruik gemaakt van interviews. Deze interviews hebben we voornamelijk met medewerkers en bestuursleden gehouden, maar ook de ouders. Bij deze deelvraag wilden we een beeld krijgen over de visie van de genoemde personen binnen een sportvereniging. In bijlage 3 vind u de interviews voor voorzitters / barmedewerkers en in bijlage 4 voor ouders.

1.1 Literatuurstudie

Voordat wij aan ons onderzoek begonnen hebben wij ons verdiept in verschillende bestaande onderzoeken, theorie en vakliteratuur. Hiervoor hebben wij gebruik gemaakt van boeken, readers, internetbronnen, vakbladen en kranten.

De onderzoeken die wij mochten inzien, kregen wij aangeboden van onze begeleider Rob Bovens. Hij is in het bezit van onderzoeken die over het onderwerp ‘alcoholmisbruik’ gaan. Een aantal van deze onderzoeken is gericht op opvoeding (Taihuttu, e.a. 2012; Jansen, e.a. 2012; Kobus, e.a. 2011) en de overige onderzoeken zijn toegespitst op sportverenigingen (Jansen, e.a. 2012; Bouwmeester 2007; Pieper 2008). De resultaten en conclusies van deze bestaande onderzoeken hebben wij samengevat. Dit hebben wij kunnen gebruiken als beginsituatie voor ons onderzoek. In dit verslag kunnen we een terugkoppeling maken naar het bestaande materiaal.

We hebben informatie gefilterd door specifiek op de onderwerpen als voorbeeldfunctie, alcoholpreventie en regel- en wetgeving betreffende de alcoholconsumptie in te gaan.

Met de theorie die in de bronnen vermeld stond hebben wij ons kunnen voorbereiden op de interviews, doordat wij de interviews in zijn gegaan met voorkennis over de onderwerpen van de deelvragen.

Na het onderzoeken van de theorie, aan de hand van de deelvragen, hebben wij interviewvragen op kunnen stellen. De antwoorden hebben wij geanalyseerd om een concreet antwoord te formuleren op de deelvragen. Doordat we de uitkomsten en de theorie gekoppeld hebben, kunnen wij een samenhangend geheel vormen, waarmee wij antwoord konden geven op de hoofdvraag.

We hebben twee gesprekken gehad met medewerkers van de gemeente Hardenberg. Dit waren een beleidsmedewerker en een sportconsulent. Beiden hebben ons theorie aangereikt, waaronder het bestaande convenant Fris over drank van de gemeente Hardenberg en wetsartikel 16 van de Drank- en Horecawet.

Voor deelvraag één, *Wat is de regel- / wetgeving omtrent alcoholconsumptie en alcoholverkoop, in het bijzonder toegespitst op sportverenigingen?*, hebben we op de website van de rijksoverheid informatie gezocht en gebruik gemaakt van het wetsartikel 16 uit de Drank- en Horecawet. Deze hebben wij gefilterd en uitgelicht als antwoord op de eerste deelvraag. Vervolgens hebben wij het convenant doorgelezen en een koppeling gemaakt tussen het wetsartikel en het convenant. Dit hebben wij gedaan door de genoemde richtlijnen en regels te vergelijken. Op deze manier konden wij deelvraag 1.1 en 1.2 beantwoorden en dus de gehele deelvraag één.

Voor deelvraag twee, *Wat is een voorbeeldfunctie?*, hebben wij gebruik gemaakt van het boek *Ontwikkelingspsychologie* (Beemen, 2006), internetsites over het onderwerp voorbeeldfunctie, en over het gebruik van alcoholhoudende dranken door jongeren. Ook hebben wij veel gebruik gemaakt van het bestaande onderzoeken alcohol in de opvoeding en readers van het Trimbos Instituut (Vermeulen, e.a. 2010).

Om een concreet beeld te schetsen over de praktijksituaties hebben wij interviews gevoerd met jongeren van 14 t/m 16 jaar en met ouders, over alcoholgebruik en voorbeeldfuncties binnen de sportverenigingen. De interviewvragen kunt u vinden in bijlage vier; voor de ouders en bijlage vijf; voor de jongeren.

Voor deelvraag drie, *In hoeverre zijn sportverenigingen zich bewust van hun voorbeeldfunctie omtrent alcoholpreventie?*, hebben wij gebruik gemaakt van de interviews die wij gevoerd hebben met bestuursleden en medewerkers van de sportverenigingen. We hebben vragen gesteld omtrent onderwerpen als alcoholpreventie binnen de sportverenigingen en voorbeeldfuncties. De interviewvragen voor bestuursleden en medewerkers kunt u vinden in bijlage drie.

Voor deelvraag vier, *Het is een gegeven dat een voorbeeldfunctie een belangrijke rol speelt in de alcoholpreventie, hoe denkt de sportvereniging invulling te kunnen geven aan een dergelijke voorbeeldfunctie?*, hebben wij tevens gebruik gemaakt van interviews met onder andere barmedewerkers en ouders. Hierin hebben wij vragen gesteld over onderwerpen als alcoholpreventie en voorbeeldfuncties binnen sportverenigingen. De interviewvragen kunt u vinden in bijlage drie; voor barmedewerkers en bijlage vier; voor de ouders.

1.2 Onderzoekseenheden

Wij hebben een kwalitatief onderzoek¹ uitgevoerd. In deze paragraaf willen wij de onderzoekseenheden toelichten die wij hebben gebruikt. Waar willen wij in het onderzoek iets over zeggen? En wat wordt er onderzocht in ons onderzoek?

Dit onderzoek wordt georganiseerd vanuit het lectoraat verslavingspreventie Windesheim. Het onderzoek was oorspronkelijk gericht op acht sportverenigingen binnen de gemeente Hardenberg. Twee korfbalverenigingen, twee voetbalverenigingen, twee tennisverenigingen, één basketbalvereniging en één volleybalvereniging. Daarbij was het de bedoeling om vier verenigingen te benaderen die het convenant met de gemeente Hardenberg hebben getekend, en vier die het convenant niet hebben ondertekend, hier vallen twee verenigingen (volleybal en basketbal) onder waarbij dit niet mogelijk was. Zij hebben geen eigen kantine, maar maken gebruik van een sportzaal waar al een bestaande kantine met eigen beheerders aanwezig zijn. Uiteindelijk hebben wij drie sportverenigingen bereid gevonden om mee te werken aan ons onderzoek die het convenant hebben ondertekend en drie verenigingen die het convenant niet hebben ondertekend of waarbij dit niet mogelijk was.

Daarmee zouden wij een mooie spreiding hebben gevonden om zo niet alleen verschillende sportverenigingen met elkaar te kunnen vergelijken, maar ook een vergelijking te kunnen maken tussen sportverenigingen die dezelfde sport beoefenen.

De sportverenigingen die wij hebben benaderd zijn:

Sportverenigingen die het convenant hebben ondertekend.	Sportverenigingen die het convenant niet hebben ondertekend.
Korfbalvereniging: Kios' 45.	Tennisvereniging: Dedemvaartse T.C.
Voetbalvereniging: SVV'56	Volleybalvereniging: de Kangeroe.
Voetbalvereniging: S.V. Dedemvaart	Basketbalvereniging: Second Dribble.
Overige mensen die wij benaderd hebben:	
Eigenaren van de sportkantine de Meet.	
Eigenaar sportcentrum Balderslag in Hardenberg.	
Niet meegewerkt om verschillende redenen:	
Tennisvereniging: TV Slagharen	
Voetbalvereniging: HHC	
Korfbalvereniging: Juventa/Notuleerland	

Achteraf gezien, bleek dat tijdens het uitvoeren van het onderzoek, door allerlei omstandigheden een deel van de verenigingen niet bereikt kon worden binnen de onderzoeksperiode. Of dat een aantal van hen geen behoefte hadden om mee te werken aan het onderzoek. Vervolgens hebben wij een aantal andere verenigingen benaderd en bereid gevonden om de plaats van de niet meewerkende sportverenigingen in te nemen.

¹ Kwalitatief onderzoek: manier van onderzoeken waarin er op zoek wordt gegaan naar dieper- of onderliggende motivaties en gedragingen van een doelgroep. Kwantitatief onderzoek gaat hier vaak aan vooraf en is gericht op cijfers (<http://www.online-enquete.net/vragen.htm>, geraadpleegd op: 17 juni 2012).

Om medewerking van sportverenigingen te krijgen hadden wij een brief opgesteld. In deze brief hebben wij het convenant van de gemeente Hardenberg benadrukt. Via de vragen over de voorbeeldfunctie komen wij ook te weten hoe de vereniging om gaat met alcoholpreventie. In bijlage één en twee staat de brief weergegeven die wij hebben opgestuurd naar de verenigingen die het convenant hebben ondertekend en de verenigingen die het convenant niet hebben ondertekend.

Wij hebben de voorbeeldfunctie binnen het alcoholbeleid van sportverenigingen onderzocht. Hiervoor hebben wij eerst literatuur op gezocht wat alcoholpreventie is en wat de regel- en wetgeving voor sportverenigingen is. Ook hebben wij onderzocht wat het convenant inhoudt, dat een aantal verenigingen heeft getekend samen met de gemeente Hardenberg. Door dit convenant te analyseren waren wij op de hoogte van de gemaakte afspraken en hierdoor konden wij gerichte vragen stellen aan de sportverenigingen.

Binnen de verenigingen hebben wij geïnterviewd: voorzitters, barmedewerkers, betrokken ouders en spelers van 14 t/m 16 jaar.

We hebben gekozen voor de leeftijdscategorie 14 t/m 16 jaar, omdat deze doelgroep rond deze leeftijd regelmatig in aanraking komt met alcoholhoudende dranken. Deze doelgroep vormt een risicogroep omdat zij in de puberteitsfase komen/zitten en hierdoor erg beïnvloedbaar zijn en op zoek gaan naar grenzen. Deze doelgroep realiseert zich niet dat het voor hen schadelijk is om op jonge leeftijd alcoholhoudende dranken te nuttigen en kunnen de gevolgen nog niet overzien.

Microniveau:

Wij hebben jongeren van 14 t/m 16 jaar geïnterviewd, die spelen bij de sportverenigingen in de gemeente Hardenberg. Ook hebben wij betrokken ouders geïnterviewd, dit zijn voornamelijk de ouders van spelers die wij ook hebben geïnterviewd. Dit is een deel van onze populatie voor het onderzoek. Enkele vragenlijsten zijn via de e-mail gegaan, als een face to face-gesprek niet te realiseren was. Wij hebben gekozen om onze respondenten via een interviewgesprek te interviewen. Wij verwachten dat enquêtes uitdelen de respons niet zou verhogen. Wij hebben het grootste gedeelte van de interviews face to face gedaan. Dit maakte mogelijk dat wij tussendoor ook andere vragen konden stellen om een breder beeld te verkrijgen.

In totaal hebben wij acht jongeren en zes ouders geïnterviewd.

Mesoniveau:

De voorzitters wilden wij interviewen omdat zij een overkoepelende blik hebben binnen de vereniging en de vereniging van binnen en buiten kennen. Wij verwachten dat zij ons een volledig beeld konden geven van de vereniging. Als het niet mogelijk was de voorzitter te spreken hebben wij in ieder geval van iedere vereniging een bestuurslid geïnterviewd. Bestuursleden hebben dezelfde kennis van zaken in de vereniging als de voorzitter. Wij hebben bij de voorzitters en de bestuursleden ook gekozen voor een interview als methode omdat wij zo alle interviews kunnen vergelijken. Wij wilden geen interviews met enquêtes vergelijken. Dit zou een vertekend beeld geven, omdat het twee verschillende onderzoeksmethoden zijn.

Ook hebben we barmedewerkers geïnterviewd om een nog breder zicht te krijgen op de vereniging, ook hier hebben we gekozen voor interviews omdat we dan de interviews onderling kunnen vergelijken.

In totaal hebben wij vijf voorzitters geïnterviewd en zes bestuursleden en barmedewerkers.

Macroniveau:

De gemeente Hardenberg hebben wij onder macroniveau gezet omdat de verenigingen de gemeente zien als overkoepelende factor. Sportverenigingen moeten het beleid van de gemeente opvolgen, bijvoorbeeld bij aanvragen van vergunningen. Daarbij is de gemeente Hardenberg onze indirecte opdrachtgever. We hebben niemand van de gemeente geïnterviewd maar hebben wel een aantal gesprekken gehad over ons onderzoek om onze kennis te verbreden. Deze gesprekken waren met Geeske Roos (*beleidsmedewerkster*) en Marcel Smid (*sportconsulent*). Met ons onderzoek willen wij een implementatie doen voor de gemeente Hardenberg. De gemeente Hardenberg speelt daarom een belangrijke rol in ons onderzoek. Geeske Roos, beleidsmedewerkster van de gemeente Hardenberg kan hier vervolg onderzoeken op uitvoeren. In totaal hebben we drie gesprekken gehad met de gemeente.

We hebben in de interviews onderzoek gedaan naar de onderwerpen alcoholpreventie en voorbeeldfuncties binnen de sportvereniging.

Populatie							
	Volley- bal de Kangeroe	Basketbal Second Dribbel	Voetbal SVV Sibculo	Korfbal Kios	Voetbal S.V Dedemsv aart	Tennis Dedems- vaart	Sport- centrum Baalder- slag
Spelers 14 t/ 16 jaar	2	1	1	2		2	
Ouders	2	1		1		2	
Bestuursle den en bar-mede- werkers	1 Sporthal de Meet.	1	1	1	1		
Voor zitters	1			1	1	1	1
Totaal	6	3	2	5	2	5	1
Totaal: ...24... interviews							

Wij hebben bij 24 personen een interview afgenomen. Dit aantal bleek voldoende te zijn gezien de antwoorden. Wij kregen namelijk veel vergelijkbare antwoorden. Als wij meer mensen zouden interviewen, verwachtten wij dezelfde antwoorden te krijgen waardoor dit geen meerwaarde zou geven aan het onderzoek.

1.3 Beschrijving opzet interview protocol/vragenlijst/observatieprotocol

We hebben in ons onderzoek gekozen voor interviews om gegevens te krijgen die we wilden onderzoeken. In ons onderzoek hebben wij een grote populatie onderzocht. We wilden acht sportverenigingen benaderen en binnen één vereniging zes personen interviewen. Omdat wij van een groot aantal mensen gegevens nodig hadden, hebben wij samen met onze begeleidster besloten om interviews te doen. Wij hebben gebruik gemaakt van een gestructureerd interview. Een gestructureerd interview houdt in dat de vragen vooraf zijn vastgesteld. De reden dat wij interviews het meest geschikt achtten voor onze populatie is de variëteit van interviews. Wij wilden graag voorzitters, barmedewerkers of trainers, betrokken ouders en kinderen van 14 t/m 16 jaar interviewen. Voor elk groep moesten wij dus verschillende interviews opstellen die aangepast zijn aan het niveau van de groep. Voor de jongeren moesten wij een andere insteek kiezen dan bij het interview voor de voorzitters. En toch moesten er in alle interviews dezelfde onderwerpen aan bod komen zoals: Alcoholpreventie en voorbeeldfunctie. We hebben ook gekozen voor interviews omdat we dan alle onderwerpen op een andere manier in de vraagstelling kunnen verwerken, maar uiteindelijk wel met elkaar kunnen vergelijken en dat was ons doel. De interviews worden weer gegeven in de bijlagen: in bijlage drie staat het format voor de voorzitters / barmedewerkers, in bijlage vier het format voor ouders en in bijlage vijf het format voor de jongeren.

Wij hebben in ons onderzoek gekozen voor de vorm: mondeling en schriftelijk. We hebben gebruik gemaakt van een mondeling interview in het kader van een enquêteonderzoek. Dit is gestructureerd. We hebben bij iedere doelgroep binnen onze populatie dezelfde vragen gesteld om het zo nauwkeurig mogelijk te kunnen vergelijken. We hebben wel gebruik gemaakt van open antwoordcategorieën, omdat er veel alternatieven kunnen zijn. Volgens het boek van Ben Baarda (2009) zijn mondelinge interviews een natuurlijke manier van informatie verzamelen en is er minder kans op weerstand bij de respondenten. Wat ook een voordeel is aan deze manier van gegevens genereren, is dat je ziet wat er gebeurt. Als de respondent de vraag verkeerd begrijpt kun je inspringen en de vraag uitleggen. Ook weten we zeker dat het interview niet wordt ingevuld door bijvoorbeeld de vriend van de respondent, maar door de respondent zelf. Daarnaast is de respons op interviews in het algemeen groter dan op digitale vragenlijsten. Wel kunnen wij het begrijpen dat het soms confronterend is voor de respondent als wij vragen naar kritische zaken zoals het alcoholgebruik binnen de vereniging. We kunnen ons indenken dat respondenten dan sociaal wenselijke antwoorden geven. Maar dat heb je waarschijnlijk bij schriftelijke enquêtes nog meer. De anonimiteit komt ook aan bod bij de interviews. We vragen de respondenten of we het gesprek op mogen nemen, en of we de naam mogen gebruiken.

We hebben wel een methode gekozen die veel tijd kost. Per interview dachten wij een uur bezig zijn en het uitwerken kost ook veel tijd. Een ander nadeel kan zijn dat de respondenten bij dit soort interviews weinig tijd hebben om over de vraag na te denken, het zou kunnen dat zij achteraf nog antwoorden bedenken die niet meer meegenomen kunnen worden in het onderzoek. Dit betekent voor ons onderzoek dat wij informatie kunnen mislopen.

We hebben in ons onderzoek gekozen om personen individueel te interviewen. Wij wilden de tijd nemen om één persoon te interviewen. Als je personen in een groep interviewt, kan het zijn dat enkele personen niet willen of durven te zeggen wat ze echt vinden. Het interview hebben we telkens met twee personen uitgevoerd. Één persoon stelde vragen en de ander notuleerde.

Ieder interview hebben wij ingeleid met een kort inleidend verhaal over ons onderzoek. Wij hebben dit gedaan door ons voor te stellen, het doel van ons onderzoek uit te leggen, het belang van het interview en wat er gebeurt met de informatie. Vervolgens stelden wij de vraag of het gesprek opgenomen mocht worden en of we de namen mochten gebruiken in de uitwerking van het interview. Ook hebben we duidelijk aangegeven dat de respondenten achteraf mochten aangeven wanneer ze het ergens niet mee eens waren en een antwoord wilden terugtrekken uit het interview. Als laatste vertelden wij hoelang het gesprek ongeveer zou duren.

Om te beginnen stelden wij een aantal inleidende vragen zoals: “Wie bent u?”, “Welke functie voert u uit binnen de vereniging?”, “In welk team speel je?” en “Hoelang ben je al lid van deze vereniging?”. In de interviews van verschillende doelgroepen hanteerden we ook een verschillend beginstuk.

De opbouw begonnen we vervolgens met neutralere vragen. We testten eerst de kennis van onze respondenten door te vragen of zij wisten wat alcoholpreventie en voorbeeldfunctie betekenen. Op deze manier konden wij controleren of zij de vraag goed begrepen hadden voordat wij hier dieper op in gingen. Als zij de vraag niet begrepen hadden, konden wij deze nog uitleggen. We hebben een duidelijke vraagvolgorde in de gesprekken gebruikt. We hebben de vragen opgedeeld in kopjes, waardoor we per onderwerp eerst een inleidende vraag stelden en vervolgens dieper op dit onderwerp in konden gaan.

Wij hebben het interview afgebouwd door aan te geven dat wij bij de laatste vraag waren aangekomen. Tot slot hebben wij gevraagd of de persoon nog iets heeft gemist in het interview, of dat de persoon nog iets wil toevoegen of iets wilde weglaten. Als laatste is gevraagd of de geïnterviewde persoon de resultaten van het onderzoek wil ontvangen.

We hebben onze vragen helder, concreet en neutraal opgesteld, dit hebben we in overleg gedaan met onze begeleiders. Nadat de vragen waren goedgekeurd, kwamen we er toch achter dat na het eerste interview sommige vragen dubbel waren. Dit konden we meteen veranderen. Ook hebben wij bij gebrek aan tijd gebruik gemaakt van vragenlijsten die wij digitaal hebben verzonden. We wilden de respondenten allemaal toch graag interviewen, maar dit werd lastig met reizen en nam veel tijd in beslag. Dus een aantal van onze respondenten is geïnterviewd met een vragenlijst via de mail. Wel waren dit dezelfde vragenlijsten als de interviews. We hebben ze dus wel kunnen vergelijken.

Betrouwbaarheid:

Het onderzoek is niet 100 procent betrouwbaar omdat wij gemerkt hebben dat de bestuursleden, barmedewerkers en ouders vaak sociaal gewenste antwoorden gaven. Wij denken dat dit komt omdat de geïnterviewde personen wisten dat de gemeente inzage heeft op de resultaten.

De jongeren daarentegen, weerlegden regelmatig de antwoorden van de bestuursleden, barmedewerkers en ouders. Dit maakt het onderzoek betrouwbaarder omdat de jongeren in onze optiek eerlijker overkwamen en minder geïntimideerd waren door de gemeente Hardenberg. Wij denken dat de jongeren minder inzicht hebben in de eventuele gevolgen van overmatig alcoholgebruik in de sportkantine in de gemeente Hardenberg.

Ook denken wij dat het onderzoek betrouwbaar is omdat wij per sportvereniging in de gemeente Hardenberg op vier niveaus (bestuur, kantine, ouders en jongeren) de interviews hebben afgenomen.

Validiteit onderzoek:

Zoals wij vermeld hebben bij het subhoofdstuk 'betrouwbaarheid' hebben wij de indruk gekregen dat de bestuursleden, barmedewerkers en ouders voornamelijk sociaal wenselijke antwoorden gaven. Dit zorgde ervoor dat de geldigheid van het onderzoek niet valide genoeg is om over betrouwbare resultaten te spreken.

1.4 Data-analyse

Wij hebben een literatuuronderzoek uitgevoerd om een theoretisch kader² neer te zetten. Vanuit het theoretisch kader wilden wij voorkennis krijgen voor de interviews. Op deze manier hadden wij voorkennis over de onderwerpen die aan bod kwamen tijdens de gesprekken.

Als meetinstrument voor ons onderzoek hebben wij gebruik gemaakt van gestructureerde interviews. Een gestructureerd interview houdt in dat de vragen vooraf zijn vastgesteld. Het format voor de interviews kunt u vinden in bijlage drie, vier en vijf. Door de open benadering van ons onderzoek, doormiddel van interviews, stonden de belevingswerelden van voorzitters/ barmedewerkers, ouders en jongeren centraal. In die zin zijn wij flexibel om in te kunnen spelen op de antwoorden van de genoemde personen. Bijvoorbeeld doorvragen op antwoorden.

Door van verschillende mensen informatie in te winnen zijn onze resultaten beter onderbouwd en betrouwbaarder. Hoe meer antwoorden wij hebben, hoe beter het te vergelijken valt of iedereen een reëel antwoord heeft gegeven. Hierdoor zullen onze resultaten betrouwbaarder worden. Wij hadden gekozen om acht sportverenigingen te interviewen. Tot onze spijt hebben drie verenigingen geen medewerking verleend. Achteraf bleek dat de antwoorden van zes sportverenigingen voldoende waren. Er zijn namelijk veel dezelfde antwoorden gegeven. Als wij meer sportverenigingen geïnterviewd hadden zou er informatieverzadiging³ kunnen optreden (Verhoeven, 2007).

Wij hebben een kwalitatieve analyse uitgevoerd. Doordat een kwalitatieve analyse meerdere fasen heeft, kan dit betrouwbare uitkomsten brengen (verhoeven, 2007). Als eerste hebben wij de probleemstelling geanalyseerd, vervolgens brachten wij een waardering aan de begrippen door ze in een bepaalde volgorde te sorteren. Wij hadden vanuit de probleemstelling twee begrippen centraal gesteld: alcoholpreventie en voorbeeldfunctie. Daarna hebben wij termen gegroepeerd: 'Wat hoort bij elkaar?'. Wij hebben het gegroepeerd door een hoofdvraag en deelvragen op te stellen. Per deelvraag zochten wij naar verbanden tussen de begrippen, naar associaties en/ of combinaties.

Om antwoord te krijgen op de deelvragen hebben wij literatuurstudie en praktijkonderzoek (interviews) gedaan. Vervolgens hebben wij structuur aangebracht in de begrippen. Dit hebben wij gedaan door de antwoorden van de interviews te verwerken in het programma Microsoft Excel 2007. Doordat de geïnterviewden open antwoorden hebben gegeven, is het moeilijk om dit te concretiseren tot één woord. Dit maakt het moeilijk om een grafiek te maken. Wij hebben er daarom voor gekozen om Microsoft Excel 2007 te gebruiken om een overzichtelijke tabel te maken. Als laatste hebben wij de tabel in verband gebracht met de probleemstelling. Voor iedere deelvraag hebben wij een apart tabel gemaakt. Zodat de belangrijke begrippen per deelvraag overzichtelijk werden weer gegeven. Op deze manier hebben wij antwoord kunnen geven op de deelvragen. De antwoorden op de deelvragen gaven weer antwoord op de hoofdvraag.

---

² Theoretisch kader: de ruimte waarin de theorie afgebakend is.

³ Informatieverzadiging: er is voldoende antwoord op de vraag verkregen. Meer antwoorden hebben geen meerwaarde voor het onderzoek.

2. Bronnenonderzoek

2.1 Deelvraag 1: Wetgeving

Deelvragen:

- Wat is de regel-/wetgeving omtrent alcoholconsumptie en alcoholverkoop, in het bijzonder toegespitst op sportverenigingen?
- Hoe is deze regel-/wetgeving gericht op de gemeente Hardenberg?

Inleiding

In dit hoofdstuk leggen we kort uit wat de regel-/ wetgeving betreffende alcoholconsumptie en alcoholverkoop inhoudt. Hierbij richten we ons eerst op de landelijke regel-/wetgeving van dit onderwerp en tot slot richten wij ons op de gemeente Hardenberg. We richten ons op de gemeente Hardenberg omdat het onderzoek gericht is op de sportverenigingen binnen deze gemeente. Vanaf januari 2013 gaat er een nieuwe Drank- en Horecawet van kracht. In dit verslag zijn wij gericht op de huidige Drank- en Horecawet omdat de gemeente Hardenberg in dit kader afspraken gemaakt heeft met de sportverenigingen.

2.1.1. Landelijke regel-/wetgeving

In 1881 heeft er een drankwet bestaan genaamd “Wet tot regulering van de handel in sterke drank en van de beteugeling van de openbare dronkenschap”. De kenmerken van deze wet waren:

- Een maximumstelsel per gemeente voor het aantal dranklokalen.
- Het verlenen van een vergunning voor een dranklokaal.
- Geen onderscheid in tappen en slijten.
- Verbod tot schenken en slijten aan kinderen.

Het voornaamste doel van deze wet was de handhaving van de zedelijkheid en de sociale hygiëne, de handhaving van de openbare orde en bescherming van de jeugd.

In 1904 zijn door de ontwikkeling van technieken op het gebied van drank-, wetten ontwikkeld waarin waarden en normen tot uiting zijn gekomen. Er ontstaat een beweging onder het volk die er voor zorgt dat de regels in de huidige drankwet worden aangescherpt.

De kenmerken van de drankwet uit 1904 zijn dan:

- Handhaving van het maximumstelsel voor sterke drank.
- Vergunning nodig voor het uitsluitend tappen van bier en wijn.
- Inrichtingseisen voor de dranklokalen.
- Het scheiden van vergunningen voor slijten en tappen.
- Het instellen van toezichthouders op de naleving van de drankwet.
- Vergunning wordt alleen afgegeven aan personen en niet aan rechtspersonen.

In 1931 werd de drankwet opnieuw aangescherpt, omdat de drankbestrijding zich ontwikkelde tot een volksbeweging. De geheelonthouding stond hoog in het vaandel bij de bevolking. De kenmerken van de drankwet uit 1931 zijn dan:

- Het weglaten van de inperking van dronkenschap.
- De invoering van een maximaal aantal vergunningen per gemeente voor tappen en slijten.
- Het verbod om vergunningen te verhuren.
- Vergunning kan door familie overgenomen worden.
- Geen beperkingen t.a.v. verkoop zwak- alcoholische dranken.

Een aantal jaar geleden is de wet opnieuw aangepast naar de huidige Drank- en Horecawet (drank- en horecawet, geraadpleegd op: 4 mei 2012 van <http://www.alcoholinfo.nl/index.cfm?act=qena.antwoord&vraag=60430>).

Vanaf één november 2000 is de huidige Drank- en Horecawet van kracht gegaan.

De Drank- en Horecawet is de wettelijke basis voor alle regelingen op het terrein van de verkoop van alcoholhoudende dranken. Deze wet heeft als doel om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en bevat regels die erop gericht zijn om overmatig alcoholgebruik tegen te gaan.

Uit recent onderzoek is gebleken dat het drinken van alcoholische dranken op jonge leeftijd de ontwikkeling van de hersenen van jongeren kan verstoren. Daarbij wordt ook vaak geconstateerd dat jongeren die op jonge leeftijd alcoholische dranken nuttigen, later een grotere kans lopen om verslaafd te raken aan een genotsmiddel: alcoholische dranken

(geraadpleegd op: 4 mei 2012 van

<http://www.alcoholinfo.nl/index.cfm?act=esite.tonen&pagina=398>).

Wanneer een sportvereniging de Drank- en Horecawet wil toepassen moet de sportvereniging in het bezit zijn van een Drank- en Horecaverunning. Deze vergunning kan de sportvereniging bij de gemeente aanvragen. De gemeente controleert de sportverenigingen op een aantal voorwaarden. De voorwaarden waar de sportverenigingen aan moeten voldoen zijn:

- Binnen de vereniging moeten minimaal twee leidinggevenden beschikbaar zijn (minimum leeftijd is 21 jaar) die in het bezit zijn een verklaring Sociale Hygiëne.
- De vereniging dient een bestuursreglement vast te stellen.
- Alcoholhoudende dranken mogen alleen worden verkocht op de tijden zoals deze in het bestuursreglement zijn vastgesteld.
- Barvrijwilligers die alcoholhoudende dranken verstrekken dienen een Instructie Verantwoord Alcoholschenken (IVA) te hebben gevolgd.
- De vereniging dient een registratie bij te houden van deze geïnstrueerde barvrijwilligers.
- Op tijden dat er alcohol mag worden geschonken volgens de openingstijden in het bestuursreglement moet er ofwel een leidinggevende ofwel een geïnstrueerde barvrijwilliger aanwezig zijn.
- Leeftijdsgrenzen en schenktijden moeten zichtbaar in de kantine opgehangen worden.

De Drank- en Horecawet is op alle sportverenigingen die zelf een kantine exploiteren van toepassing. Hiermee wordt bedoeld dat de sportverenigingen de kantine in eigen beheer hebben. Bij de sportverenigingen die de exploitatie van de kantine uitbesteden aan een pachter, moet de pachter van de kantine, zoals veel bij sporthallen voorkomt, zorgen voor de benodigde Drank- en Horecaverunning en het naleven van de regels van de Drank- en Horecawet. Volgens de Drank- en Horecawet mag een horecavoorziening zoals een sportkantine zonder een geldige vergunning niet worden geëxploiteerd. Formeel zou de kantine dan moeten worden gesloten.

Wil de Drank- en Horecaverunning geldig zijn binnen een vereniging dan moet de vereniging nog aan drie eisen voldoen, namelijk:

- Het bestuur of de algemene ledenvergadering moet een bestuursreglement vaststellen.
- Barvrijwilligers, die worden ingezet om aan de zogenaamde aanwezigheidseis te voldoen, moeten een instructie krijgen over verantwoord alcohol schenken, een zogenaamde IVA (Instructie Verantwoord Alcoholshenken).
- Leeftijdsgrenzen en schenktijden moeten zichtbaar in de sportkantine worden opgehangen.

Volgens de Drank- en Horecawet is het toegestaan om met verschillende vrijwilligers achter de bar te staan, mits er altijd een leidinggevende of een barvrijwilliger, die in het bezit is van een IVA, aanwezig is.

Aan barvrijwilligers die alcohol schenken worden de volgende eisen gesteld:

- Ze zijn minimaal 16 jaar oud.
- Ze hebben een IVA ondergaan.
- Ze staan geregistreerd bij de vereniging als barvrijwilliger die een IVA heeft gevolgd (waarvoor meestal een certificaat wordt uitgereikt).

Als de barvrijwilliger een IVA heeft gevolgd mag hij of zij alcohol schenken. De leeftijdsgrens voor het kopen van alcoholhoudende dranken verschilt afhankelijk van het percentage alcohol in het betreffende drankje. Zo geldt voor drank met een alcoholpercentage van minder dan 15% een minimum leeftijd van 16 jaar en drank met een alcoholpercentage van 15% en meer een minimum leeftijd van 18 jaar.

De barvrijwilliger moet bij het verkopen van alcoholhoudende drank volgens de Drank- en Horecawet vaststellen of de koper minimaal 16 of 18 jaar is. De koper moet kunnen aantonen dat hij 16 jaar of ouder is door middel van een leeftijdsdocument (paspoort, rijbewijs, Ov-studentenkaart of een bromfietscertificaat).

Binnen de sportverenigingen is er afgesproken dat alleen als de barvrijwilliger er zeker van is dat de koper 20 jaar of ouder is, er van de leeftijdscontrole mag worden afgezien. Een goede graadmeter hiervoor kan bijvoorbeeld zijn het elftal waarin de speler speelt, en dus de leeftijdsindeling.

Volgens de Drank- en Horecawet mag de sportkantine sterke alcoholhoudende dranken (alcoholhoudende drank met een alcoholgehalte van 15% of meer) verkopen. Daarbij moet wel gezegd worden dat deze beslissing meer bij de gemeente wordt neer gelegd.

De controle op het naleven van de regels in de Drank- en Horecawet binnen sportverenigingen wordt uitgevoerd door de Voedsel en Warenautoriteit. Ook kan het zijn dat de gemeenteambtenaar die de uitgifte van de vergunningen regelt, de vergunningen in de praktijk bij de sportverenigingen controleert.

Als een sportvereniging zich niet houdt aan de regels die in de Drank- en Horecawet beschreven staan kan het bestuur en/of de leidinggevende van de sportvereniging een boete krijgen. De boetes bij bijvoorbeeld overtreding van de leeftijdsgrenzen bedragen €900,- (eerste keer), €1800,- (tweede keer) en €3600,- (derde keer) (geraadpleegd op 12 juni 2012 van <http://www.nocnsf.nl/cms/showpage.aspx?id=2841>). Ook kan het voorkomen dat de vergunning voor het schenken van alcoholhoudende dranken wordt ingetrokken.

2.1.2. Regel-/wetgeving in de gemeente Hardenberg

De gemeente Hardenberg voert een actief alcoholmatigingsbeleid uit onder het motto ‘fris over drank’. De sportverenigingen binnen de gemeente Hardenberg hebben in oktober 2010 een convenant ter inzage gekregen waarin het gemeenschappelijke doel is om te streven naar minder problematisch middelengebruik onder jongeren. Het convenant is een initiatief van de gemeente Hardenberg en wordt uitsluitend in deze gemeente gebruikt.

In de praktijk is gebleken dat er 123 sportverenigingen zijn die het convenant niet hebben ondertekend, en deze richtlijnen ook niet nastreven. Er zijn 17 sportverenigingen in de gemeente Hardenberg die het convenant wel hebben ondertekend.

Voor de sportverenigingen die het convenant hebben ondertekend geldt net als voor de sportverenigingen die het convenant niet hebben ondertekend dat zij zich moeten houden aan de landelijke drank en horecawet.

De rol van de gemeente Hardenberg

De gemeente speelt een belangrijke rol in de handhaving van het lokaal alcoholbeleid. De gemeente is namelijk degene die vergunningen verleent aan de sportverenigingen. De gemeente heeft tevens het recht om vergunningen in te trekken van verenigingen die zich niet houden aan de afspraken (convenant; alcoholpreventiebeleid gemeente Hardenberg, 2010).

2.1.3. Voorlopige conclusie deelvraag 1

In 1881 is de eerste Drank- en Horecawet ontstaan. Deze is tot op heden door de ontwikkeling van technieken, op het gebied van alcoholhoudende dranken aangepast tot de huidige Drank- en Horecawet. Deze is op één november 2000 van kracht gegaan.

De huidige Drank- en Horecawet kenmerkt zich door de strikte regels voor het schenken en verkopen van alcoholhoudende dranken.

Het is dus de wettelijke basis voor alle regelingen op het terrein van de verkoop en consumptie van alcoholhoudende dranken.

Het doel is om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en overmatig gebruik van alcoholhoudende dranken tegen te gaan.

De voorwaarden van de huidige drank- en horecawet zijn:

- Binnen de vereniging moeten minimaal twee leidinggevenden beschikbaar zijn (minimum leeftijd is 21 jaar) die in het bezit zijn een verklaring Sociale Hygiëne.
- De vereniging dient een bestuursreglement vast te stellen.
- Alcoholhoudende dranken mogen alleen worden verkocht op de tijden zoals deze in het bestuursreglement zijn vastgesteld.
- Barvrijwilligers die alcoholhoudende dranken verstrekken dienen een Instructie Verantwoord Alcoholschenken (IVA) te hebben gevolgd.
- De vereniging dient een registratie bij te houden van deze geïnstrueerde barvrijwilligers.
- Op tijden dat er alcohol mag worden geschonken volgens de openingstijden in het bestuursreglement moet er ofwel een leidinggevende ofwel een geïnstrueerde barvrijwilliger aanwezig zijn.
- Leeftijdsgrenzen en schenktijden moeten zichtbaar in de kantine opgehangen worden.

In het convenant zijn richtlijnen opgenomen die aansluiten op de Drank- en Horecawet. De sportverenigingen hebben zelf aangegeven het convenant wel of niet te willen ondertekenen. Door het ondertekenen van het convenant gaat de sportvereniging een samenwerkingsverband aan met de gemeente Hardenberg omtrent het alcoholmatigingsbeleid binnen de gemeente.

Dit samenwerkingsverband bestaat uit de gemeente Hardenberg en de sportverenigingen die actief deel willen nemen aan het alcoholmatigingsbeleid van de gemeente Hardenberg.

2.2 Deelvraag 2: Voorbeeldfunctie

Deelvragen:

- In hoeverre is een voorbeeldfunctie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar belangrijk?
- In hoeverre is de rol van de ouders belangrijk in de voorbeeldfunctie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar?

Inleiding

Onze deelvraag is: wat is een voorbeeldfunctie? De letterlijke betekenis van een voorbeeldfunctie is:

'Een rolmodel is een persoon of een type persoon of persoonlijkheid, die een voorbeeldfunctie vervult voor een bepaalde groep mensen. Hierbij kan men denken aan een bepaalde: acteur, heerser, kunstenaar, politicus, verzetsheld, goeroe, enz. ...'

(geraadpleegd op: 9 mei 2012 van <http://www.encyclo.nl/zoek.php?woord=rolmodel>)

In dit onderzoek willen we ons gaan toespitsen op een voorbeeldfunctie. Wat voor invloed een voorbeeldfunctie heeft op jongeren bij alcoholgebruik en wat voor invloed de voorbeeldfunctie van ouders op jongeren heeft omtrent alcoholgebruik, specifiek onder de zestien jaar.

2.2.1. In hoeverre is een voorbeeldfunctie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar belangrijk?

In het boek Ontwikkelingspsychologie van Liesbeth van Beemen (2006) staat dat de ouders van het kind in de peuter- en kleuterleeftijd al een voorbeeldfunctie hebben voor hun kind, dit heeft dan wel betrekking op de ouder met hetzelfde geslacht als het kind. Bijvoorbeeld: Moeders maken zich mooi en vaders rijden in auto's. Kinderen krijgen dit in de opvoeding mee en gaan zich gedragen naar een bepaalde sekse, vooral omdat de ouders dit stimuleren. Ook gaan veel kinderen de ouders imiteren, ze imiteren het gedrag van de ouder dat bij een bepaalde sekse hoort. Dit komt omdat ouders rolmodellen zijn voor de kinderen en vooral de ouder van hetzelfde geslacht. Jongens willen net zo sterk zijn als hun vader. En meisjes gaan net zo met hun poppen om als vrouwen met hun baby's. Zo is te zien hoe goed ze het gedrag van een moeder observeren. Toch is gebleken dat kinderen die bijvoorbeeld alleen door de moeder worden opgevoed niet allemaal hetzelfde gedrag als een vrouw gaan vertonen, ze gaan niet allemaal met poppen spelen en lippenstift op doen. Jongens gaan dus, ook al worden ze door moeder alleen opgevoed, wel met auto's spelen.

Ook in de opvoeding van kinderen is een voorbeeldfunctie belangrijk. De ouders fungeren als rolmodel. Ouders confronteren hun kinderen met attitudes, normen en opvattingen. In de schoolperiode van kinderen, treden de ouders wat meer op de achtergrond, vergeleken met de periode daarvoor. Hun gezagspositie hoeft nog niet uitvoerig worden ingezet, en de meeste basisschoolleerlingen respecteren de ouders en zien hen als de belangrijkste identificatiemodellen. Door het tegendraadse gedrag van de adolescent lijkt het of in deze fase de opvoedersrol van de ouders is uitgespeeld, maar dat is niet waar. Hun mening en houding blijken nog altijd van grote invloed te zijn op de adolescent, vooral als het gaat om toekomstgerichte keuzes. Ook opvoedingsstijlen van ouders bepalen hoe kinderen en jeugdigen functioneren.

Er licht ook een relatief beperktere rol als voorbeeldfunctie bij de leraren in het onderwijs, het gedrag en persoonlijkheid van de leraar is een van de belangrijkste omgevingsfactoren die het

leergedrag van de leerling kan beïnvloeden. Het microsysteem, hieronder verstaan we het gezin, school en de peer- groep⁴ van het kind, vormt het geheel van sociale relaties waar het kind deel van uit maakt en waar het kind de grootste invloed van ondervindt. Tijdens de adolescentie wordt er aangetoond dat de peer- groep geleidelijk aan invloed wint en dat het oudersysteem steeds iets meer op de achtergrond komt te staan. Ouders zijn vaak bezorgd over negatieve invloed van ‘verkeerde’ vrienden die hun kind heeft en over de opstandigheid waarmee jongeren de aanvankelijk geaccepteerde ouderlijke normen en waarden aan de kaak stellen. Veel jongeren blijven toch goedkeuring van hun ouders belangrijk vinden, vooral als het gaat om beslissingen die betrekking hebben op de toekomst zoals studiekeuze en partnerkeuze bijvoorbeeld. De peer- groep of de gelijken hebben meer invloed op beslissingen die in het hier en nu worden genomen. Bijvoorbeeld: met wie ga ik om en waar houd ik me mee bezig, dit zijn vragen waarin de mening van ouders het in strijd is met die van leeftijdsgenoten. Hebben ouders en peer-groep dezelfde mening, hebben zij samen de grootste invloed op het kind (Beemen, 2006).

Toch blijkt uit de sociale leertheorie van Bandura (1977) dat ouders als een rolmodel voor hun kinderen zijn. Hierin wordt gezegd dat kinderen het gedrag van hun ouders observeren en dit gedrag vervolgens imiteren. Ook uit onderzoek van A. C Wagenmans (2008) blijkt dat de meeste kinderen het belangrijk vinden dat de ouders het goede voorbeeld geven op het gebied van alcoholgebruik, waarbij het er volgens hen om gaat dat de ouders niet te veel en niet te vaak alcohol drinken (Wagenmans, 2008).

Naar aanleiding van de theorie kunnen we zeggen dat een voorbeeldfunctie voor kinderen en jongeren erg belangrijk is. Ieder kind kopieert gedrag van ouders, vrienden, grootouders en andere belangrijke figuren. In het begin van het leven van kinderen zijn ze al met het imiteren van gedrag bezig. Ouders zouden naar zichzelf moeten kijken als ze een goed voorbeeld willen zijn voor hun kind. En iets verbieden helpt dan ook niet als je het als ouder zelf wel doet. Zo zal voor kinderen het ook moeilijk zijn wanneer de ouders alcohol drinken verbieden, maar het zelf wel blijven doen. In de tweede deelvraag wordt ook uitgelegd waarom vooral de voorbeeldfunctie van ouders belangrijk is voor hun kinderen in combinatie met het gebruik van alcohol.

2.2.2. In hoeverre is de rol van de ouders belangrijk in de voorbeeldfunctie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar?

Ouders en grootouders staan er vaak niet bij stil dat zij rolmodellen zijn voor hun kinderen of kleinkinderen. Onbewust gaan kinderen gedrag en gedragingen overnemen en kopiëren. Dit kunnen ze herkennen door de manier waarop kinderen spelen, het troosten van een pop zal bijvoorbeeld op dezelfde manier gebeuren als een ouder zijn of haar kind troost. Kinderen kopiëren ook het gedrag van een ouder die boos is, en zullen op diezelfde manier boos worden op speelmaatjes. Dus door een kinderspel wordt bij de ouders een spiegel voorgehouden.

Ouders kunnen zichzelf ook betrappen op dingen die ze op dezelfde manier doen als hun ouders dat deden. Een voorbeeld hiervan is: hoe een ouder met zijn of haar partner omgaat, zal voor de kinderen een voorbeeld zijn over hoe zij later met hun partner binnen een relatie zullen omgaan.

---

⁴ Peer- groep: gelijken en leeftijdsgenoten.

Ouders moeten ook goed beseffen dat alles wat ze doen veel belangrijker en veel grotere impact zal hebben dan dat wat ze zeggen. Iets verbieden bijvoorbeeld, wat ouders zelf wel doen of blijven doen, zal tot niets leiden. Een kind zal veel dingen overnemen van zijn ouders, of deze nou goed of slecht zijn. Normen en waarden worden op deze manier ook overgedragen. Als de ouders willen dat hun kind een bepaalde eigenschap of levenshouding aanneemt, dan zouden ouders zelf daarin het goede voorbeeld moeten zijn (<http://www.kleinkind.be/webpaginas/Groei%20en%20ontwikkeling%20van%20een%20kind/Positief%20stimuleren%20en%20opvoeden/Rolmodel.html>).

In een scriptie van Nadine Houwaer van de Open Universiteit (2012), staat ook dat er een verband wordt gevonden tussen sociale druk van ouders, vrienden en de alcoholconsumptie. Hieruit blijkt dat het niet de vrienden zijn maar de ouders die meer sociale druk uitoefenen, en dat dit ook samenhangt met een hoger alcohol gebruik. Bij het aspect modeling⁵ blijkt dat de voorbeeldfunctie van vrienden sterker is dan die van ouders, dit kan een verhogend effect hebben op het alcoholgebruik van de adolescent (geraadpleegd op 9 mei 2012 van <http://lnx-hrl-075v.web.pwo.ou.nl/handle/1820/2548>).

Door experts wordt geconstateerd dat jongeren erg vatbaar zijn voor groepsdruk. Ouders kunnen daarin een grote rol spelen bij het weerbaar maken van hun kinderen. Zij kunnen hun kinderen zelfvertrouwen geven en leren om duidelijk hun grenzen aan te geven. Dit kan bijdragen aan de algemene weerbaarheid van het kind. Dit kan een kind helpen om de druk ten aanzien van alcohol te weerstaan (Vermeulen- Smit e.a., 2010).

Ouders moeten alleen niet denken dat zij hun kinderen weerbaarder kunnen maken door samen alcohol te drinken op de leeftijd van 12 t/m 14 jaar. Hier is uitgebreid onderzoek naar gedaan dat dit een averechtse werking heeft op het alcoholgebruik. Het moedigt het alcoholgebruik zelfs aan (Engels & Van der Vorst, 2006).

Er zijn een aantal onderzoeken gedaan over alcohol in de opvoeding, hier zullen wij uitleggen wat de belangrijkste punten zijn voor dit onderzoek.

Een effectieve opvoeding wordt volgens de experts gekenmerkt door de autoritatieve opvoedstijl (Baumrind, 1966). Autoritatieve ouders zijn warm en betrokken, maar standvastig en consequent ten aanzien van het vastleggen en opleggen van regels, grenzen en consequenties (Graaf, de e.a., 2007). Opvoedingskenmerken die deze ouders combineren zijn 'toezicht' en 'steun'. De algemene opvoeding wordt gezien als de basis voor specifieke opvoeding, zoals onderwerpen over alcohol, roken en drugsgebruik.

De normen die ouders hebben over alcoholgebruik zijn belangrijk. Een norm bij alcohol is 'vanaf 16 jaar'. Door middel van regels kunnen ouders hun impliciete normen expliciet overbrengen op het kind. De regels van ouders kunnen er voor zorgen dat jongeren het alcoholgebruik uitstellen en verminderen. Zowel internationaal (Jackson e.a., 1999; Wood e.a., 2004; Yu, 2003) als nationaal onderzoek (Van der Vorst, 2007) zien dat het stellen van strikte regels een preventief effect heeft op zowel initiatie van alcoholgebruik als regelmatig en overmatig alcoholgebruik.

Voor het consequent handhaven van regels kunnen ouders gebruik maken van beloningen en sancties. Bij experts is niet bekend of, en zo ja welke sancties het meest effectief zijn als het gaat om alcoholgebruik (Vermeulen- Smit e.a., 2010).

Om de normen en regels over alcoholgebruik te communiceren naar het kind, zijn algemene communicatievoorwaarden van belang. Zoals respectvol met de ander omgaan, de ander serieus nemen, de ander op zijn of haar gemak stellen, luisteren naar wat de ander zegt en de

---

⁵ Modeling betekent: een gedragstherapeutische vaardigheid waarbij gewenst gedrag vaak wordt voorgedaan zodat dit patroon dan vanzelf ingeslepen raakt bij de cliënt.

ander de kans geven om bij te komen na een inspannend gesprek (Delfos, 2005). Het is belangrijk dat ouders hun kinderen in de puberteit begeleiden bij hun denkproces. Zodat de kinderen situaties logisch kunnen doordenken en kunnen voelen wat er in hen omgaat. Het is van belang om waardering te uiten voor het denkproces van hun kind. Dit betekent openstaan voor de inzichten die het kind heeft (Delfos, 2005; Heffels, 2006).

Onder de kwaliteit van communicatie tussen ouder en kind verstaan we dat zij interesse hebben in elkaars mening, gemakkelijk over alcoholgebruik kunnen praten en zich serieus genomen en begrepen voelen.

Wanneer wordt gekeken naar de rol die ouders spelen op het gebied van het drinkgedrag van hun kinderen, is het alcoholgebruik van de ouders zelf een belangrijke factor. Uit de sociale leertheorie van Bandura (1977) komt dat ouders fungeren als rolmodel voor hun kinderen, waarbij de kinderen het gedrag van hun ouders observeren en vervolgens imiteren. Andrews, Hops, Ary, Tildesley en Harris (1993) toonden aan dat imitatie van het drinkgedrag van ouders ervoor zorgt dat jongeren beginnen met drinken en dit ook blijven doen. Ook is gebleken dat hoe meer tijd kinderen doorbrengen met ouders die alcohol drinken, hoe groter de kans is dat kinderen zelf ook alcohol zullen gebruiken en hiermee op een vroege leeftijd zullen beginnen (Yu, 2003). En als ouders vaak en veel alcohol per keer drinken lijkt het aannemelijk dat kinderen dat voorbeeld zullen overnemen (Beal et al, 2001; Van Zundert, Van der Vorst, Vermulst, & Engels, 2006). Ook blijkt dat je uit het alcoholgebruik van ouders kunt voorspellen wat het drinkgedrag van hun kinderen op latere leeftijd zal zijn, want verschillende longitudinale onderzoeken hebben dit verband aangetoond (Engels, Knibbe, De Vries, Drop, & Van Breukelen, 1999; Engels & Van der Vorst, 2003; White, Johnson, & Buyske, 2000).

Bij de meeste studies naar imitatie van het drinkgedrag van ouders door kinderen, is de alcoholconsumptie van de ouders bepaald door alleen de kinderen hiernaar te vragen. (Van der Vorst et al., 2005) hebben in hun onderzoek het alcoholgebruik van ouders vastgesteld door zowel vaders, moeders als twee kinderen uit hetzelfde gezin hiernaar te vragen. Hieruit kwam naar voren dat vanuit de waarnemingen van vaders en moeders hun drinkgedrag positief is gerelateerd aan het alcoholgebruik van de kinderen. Wanneer er toen werd gekeken naar de gegevens van de jongeren bleek dat wat de jongeren betreft het stellen van regels en het communiceren over alcohol veel meer van invloed was op hun eigen drinkgedrag dan het voorbeeld dat de ouders gaven met hun alcoholgebruik. Vanuit de jongeren bekeken geldt dus waarschijnlijk dat wat ouders zeggen belangrijker is dan wat ouders doen.

De eigen houding van ouders ten opzichte van alcohol heeft dus veel invloed op het alcoholgebruik van de kinderen. Als de ouders meer drinken, gaan hun kinderen ook meer drinken. Ook zou er als er meer alcohol in huis is, de kans groter zijn dat de jongeren ook alcohol gaan drinken. Als de ouders de kinderen 'leren drinken' heeft dit een risicovol effect op het alcoholgebruik van jongeren. Hoe vaker jongeren thuis alcohol drinken of mogen drinken, hoe meer er buiten het huis gedronken wordt. Heel belangrijk hierin is dat: een goed voorbeeld, doet goed volgen. Hierbij komen we terug op deelvraag één waarin dit ook wordt besproken (<http://www.loes.nl/algemeen/nieuws/archief/249/ouders-hebben-veel-invloed-op-alcoholgebruik-jongeren>).

Het geslacht van de ouder speelt een rol in de manier waarop kinderen het alcoholgebruik van ouders imiteren, hoewel de onderzoeksresultaten op dit gebied uiteenlopen. Zhang, Welte en Wiczorek (1999) toonden aan dat jongens alleen het drinkgedrag van hun vaders imiteren en dus niet van hun moeders. Dit komt overeen met Andrews, Hops en Duncan (1997) die

stelden dat jongere meisjes en oudere jongens alleen het drinkgedrag overnamen van de vaders, maar alleen als er sprake was van een redelijke of goede relatie tussen de ouder en het kind. Als er geen goede relatie was tussen de ouder en het kind, dan nam het kind het drinkgedrag van de ouder niet over. Hier staat tegenover dat volgens White et al. (2000) het drankgebruik van moeders en vaders bijna evenveel effect bleek te hebben op het drinkgedrag van zowel hun zonen als dochters.

Een aantal alcoholspecifieke opvoedkenmerken laat zich vertalen naar een integrale boodschap, zoals (Vermeulen e.a., 2010):

- Beschikbaarheid van alcohol thuis; De beschikbaarheid minimaal houden.
- Vertrouwen in eigen maatregelen; Ouders dienen zich bewust te zijn van het feit dat ze als ouders wel degelijk enige invloed hebben op het drinkgedrag van hun kind.
- Voorbeeldgedrag; Beide ouders dienen zelf matig te drinken in het bijzijn van hun kind.

Op basis van bovenstaande kunnen wij zeggen dat de ouders het drinkgedrag van hun kinderen voor een deel kunnen beïnvloeden door middel van hun eigen alcoholgebruik. Kinderen imiteren het drinkgedrag van ouders en daarom is het belangrijk dat ouders het goede voorbeeld geven (Wagenmans, 2008).

2.2.3. Voorlopige conclusie deelvraag 2

Uit de theorie kunnen we opmaken dat een voorbeeldfunctie erg belangrijk is. We hebben onderzocht dat ieder kind gedrag kopieert van ouders, vrienden, grootouders en andere belangrijke figuren. Ook al zijn kinderen erg jong, ze beginnen dan al met het imiteren van gedrag. Ook is gebleken dat ouders naar zichzelf moeten kijken als ze een goed voorbeeld willen geven aan hun kind. Dus als je als ouder bepaalde zaken voor je kind verbiedt, helpt het niet als je deze zaken zelf wel doet. Als we dit gaan toespitsen op alcoholgebruik is het niet verstandig om kinderen te verbieden alcohol te drinken, wanneer ouders dit zelf wel doen. Ouders kunnen hier beter bedachtzaam mee om gaan. Ze kunnen bijvoorbeeld weinig drinken waar hun kinderen bij zijn of niet drinken waar hun kinderen bij zijn. Kinderen trekken zich veel aan van het gedrag van de ouders. Zij zullen dan zien dat ouders maar weinig drinken of niet drinken. Het drinkgedrag van de ouders kan het drinkgedrag van het kind beïnvloeden. Zo zullen kinderen minder gaan drinken, omdat zij dit niet vaak zien bij ouders. Bijvoorbeeld als ouders aangeschoten zijn waar de kinderen bij zijn, zullen kinderen denken dat dit normaal is, en zullen meer gaan drinken.

Het is dus belangrijk dat ouders strategisch met het eigen drinkgedrag om gaan, als zij niet willen dat hun kinderen veel gaan drinken.

Daarom kunnen wij zeggen dat de ouders het drinkgedrag van hun kinderen voor een deel kunnen beïnvloeden door middel van hun eigen alcoholgebruik. Kinderen imiteren het drinkgedrag van ouders en daarom is het belangrijk dat ouders het goede voorbeeld geven.

Er is gebleken dat tijdens de basisschoolleeftijd van kinderen de ouders nog dienen als belangrijke identificatiemodellen, op latere leeftijd wordt dit de peer- groep. In deze periode wordt de gezagspositie van de ouders minder. Daarom spelen leeftijdsgenoten of de peer-groep ook een belangrijke rol als het gaat om het drinkgedrag van kinderen. Kinderen en jongeren hechten waarde aan de mening van leeftijdsgenoten, waarna zij eerder zullen gaan drinken als de leeftijdsgenoten dit ook doen. Ook hebben op sommige gebieden de leeftijdsgenoten meer invloed op het kind of de jongere dan de ouders zelf.

2.3 Deelvraag 3; Bewust van de voorbeeldfunctie.

In hoeverre zijn sportverenigingen zich bewust van hun voorbeeldfunctie omtrent alcoholpreventie?

Maakt de focus op hun voorbeeldfunctie deel uit van het alcoholpreventie beleid?

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden hebben we eerst uitvoerig literatuuronderzoek gedaan. Wij kwamen tot de conclusie, dat hier erg weinig over bekend is. Omdat wij antwoord wilden op onze deelvraag hebben wij interviewvragen opgesteld zodat wij acht sportverenigingen in de gemeente Hardenberg konden interviewen. Dit interview hebben wij gericht op voorzitters en (bar-)medewerkers.

Vragen die wij met het opgestelde interview beantwoord willen krijgen zijn onder andere:

- Weten de ondervraagde personen dat hun sportvereniging een voorbeeldfunctie heeft of kunnen innemen ten aanzien van jongeren, specifiek onder de 16 jaar, met betrekking tot alcoholpreventie?
- Weten de ondervraagde personen hoe de focus op een voorbeeldfunctie deel uit kan maken van alcoholpreventie?

2.4 Deelvraag 4: Belemmeringen in de voorbeeldfunctie.

Op de volgende deelvraag hopen wij antwoord te krijgen:

Het is een gegeven dat een voorbeeldfunctie een belangrijke rol speelt in de alcoholpreventie, hoe denkt de sportvereniging invulling te kunnen geven aan een dergelijke voorbeeldfunctie?

Bij deze deelvraag willen wij het antwoord te weten komen door interviews af te nemen bij

- Voorzitters en barmedewerkers.
- Ouders.

Wij willen met de interviews achterhalen hoe voorzitters, barmedewerkers en ouders denken over de voorbeeldfunctie van de sportvereniging. Door middel van de interviews willen wij te weten komen hoe de sportvereniging de voorbeeldfunctie ziet. Is de sportvereniging wel een voorbeeld in de alcoholpreventie, wil de sportvereniging wel een voorbeeld zijn, zijn er soms belemmeringen in het nastreven van een voorbeeld? Door de interviews bij voorzitters/barmedewerkers en ouders af te nemen hopen wij een breder beeld te krijgen van de vereniging.

Wij willen bij deze deelvraag verwijzen naar deelvraag twee. In deze deelvraag staat beschreven waarom een voorbeeldfunctie belangrijk is voor jongeren en waarom het belangrijk is dat ouders een voorbeeldfunctie hebben ten aanzien van jongeren. Ouders spelen een hele belangrijke rol als het aankomt op een voorbeeldfunctie maar ook als het aankomt op alcoholpreventie. De opvoeding van hun kinderen, maar ook het gedrag van ouders naar andere kinderen toe is belangrijk binnen alcoholpreventie.

Binnen sportverenigingen zijn vaak veel families te vinden. De vader is bijvoorbeeld de voorzitter, beide zoons spelen in het 1^e elftal, terwijl moeder barmedewerkster is. Omdat er veel ouders komen kijken en vrijwilliger zijn, is sport vaak een familiegebeuren. Als sportverenigingen invulling willen geven aan een voorbeeldfunctie zouden ze kunnen beginnen bij de ouders. Als alle ouders dezelfde gedachten hebben over alcoholgebruik en alcoholpreventie, stralen ouders een bepaald beeld uit naar de kinderen. Vooral vaders spelen hierin een belangrijke rol. Vaders komen vaak kijken naar de kinderen en rijden naar uitwedstrijden, of zijn coach. Vooral voor jongetjes is de vader een belangrijk identificatiefiguur. Als vaders veel drinken in de kantine, zullen hun zoontjes dit op latere leeftijd eerder overnemen.

Uit de theorie is gebleken dat tijdens de basisschoolleeftijd van kinderen de ouders nog dienen als belangrijke identificatiemodellen. Op latere leeftijd wordt dit de Peer- groep, de leeftijdsgenootjes. In deze periode wordt de gezagspositie van de ouders minder.

Een sportvereniging zou daarom meer kunnen doen aan de alcoholpreventie als kinderen nog op de basisschool zitten. Als vaders en moeders dan al het goede voorbeeld geven, wordt er misschien op latere leeftijd voorkomen dat er overmatig alcohol wordt genuttigd. Als de leeftijd komt waarop jongeren zich meer aantrekken van leeftijdsgenootjes dan van ouders, moet de focus van de sportvereniging hier ook op komen te liggen. In die leeftijd zijn leeftijdsgenootjes en hoger spelende teams belangrijk voor de jongeren. Hierbij willen wij verwijzen naar ons literatuuronderzoek in hoofdstuk 2.2.

Dus op basis van de theorie kunnen we als conclusie zeggen dat de voorbeeldfunctie van ouders voor het grootste deel het belangrijkste is binnen een sportvereniging. Op de tweede plek komen de leeftijdsgenootjes. Hier zou een sportvereniging wat mee kunnen doen om te zorgen dat er invulling wordt gegeven aan de voorbeeldfunctie binnen de vereniging.

3 Evaluatie werkwijze

Wij hebben tijd en energie gestoken in het vinden van een onderzoek dat zou passen bij onze interesses. Uiteindelijk zijn wij via een medestudent in contact gekomen met Rob Bovens.

Rob Bovens werkt bij het lectoraat verslavingspreventie als lector.

Rob Bovens had een onderzoeksaanvraag liggen van de gemeente Hardenberg over alcoholpreventiebeleid in de gemeente Hardenberg.

Wij waren vanaf het begin enthousiast over het onderzoek en kenden allemaal de schadelijke effecten van alcohol. Ook kenden we alle vier verhalen over jongeren die onder de 16 jaar al overmatig alcohol dronken. Daarnaast zijn we alle vier lid geweest van sportverenigingen en hebben we zelf op jonge leeftijd alcoholische drankjes genuttigd in sportkantines.

Hierdoor hadden we al een beeld en herkenning over hoe het eraan toe kan gaan in sportkantines.

Rob Bovens besloot dat wij het onderzoek mochten uitvoeren en nam contact op met de contactpersoon van de gemeente Hardenberg genaamd Geeske Roos. Onze begeleidster vanuit school werd Annelieke Driessen.

Het contact met Rob Bovens en Annelieke Driessen voorliep voorspoedig. We hadden veel aan hun steun en adviezen. Het contact met Geeske Roos verliep wat minder voorspoedig. Omdat wij door omstandigheden later met ons onderzoek waren begonnen hadden wij er veel baat bij dat er snel werd gereageerd. In het begin verliep dit goed, later ging dit wat minder. Dit had overigens ook wat te maken met de vakantieperiodes en de afwezigheid daarbinnen van onze interne opdrachtgever Rob Bovens.

Ook was er sprake van miscommunicatie omtrent de hoeveelheid sportverenigingen die wij zouden interviewen. Gezien de geringe tijd hadden wij met Rob Bovens afgesproken dat wij acht sportverenigingen zouden interviewen. Geeske Roos had verwacht dat wij meer sportverenigingen in de gemeente Hardenberg zouden interviewen. Dit was niet haalbaar in de tijd die wij voor het onderzoek hadden gekregen en op de manier waarop wij het onderzoek wilden aanpakken.

Tijdens ons onderzoek liepen wij ook tegen beloftes aan die niet werden nagekomen.

Geeske Roos had ons beloofd dat de wethouder van de gemeente Hardenberg een inleidend stukje zou schrijven voor de brief die wij naar de sportverenigingen zouden sturen met de vraag of de sportverenigingen bereid waren tot deelname aan ons onderzoek.

Die belofte werd later ingetrokken. Ook zouden we de naam van Geeske Roos in ons interview mogen vermelden. Deze belofte werd ook ingetrokken. Het niet nakomen van de beloftes vonden wij erg frustrerend en bracht ons in onzekerheid. Wij waren bang dat de brief zijn 'gewicht' zou verliezen. Wat vervolgens in onze ogen ook gebeurde, omdat er weinig respons volgde.

Ook het benaderen van sportverenigingen bleek lastiger dan wij verwacht hadden. Vaak kregen wij als respons dat de sportverenigingen niet bereid waren tot een interview. Of ze reageerden helemaal niet. De eerste vijf sportverenigingen benaderen wij uit naam van de gemeente Hardenberg. Het viel ons op dat de sportverenigingen ontwijkend reageerden. Wij kregen de tip om het afstudeeronderzoek te benoemen en hier meer nadruk op te leggen tijdens de telefoongesprekken. Het resultaat was dat de sportverenigingen zich bereidwilliger opstelden voor medewerking.

Ook bleek dat wij verkeerde adressen hadden gekregen van de gemeente Hardenberg. Hierop reageerden wij door telefonisch contact op te nemen met de sportverenigingen. Op het telefonische contact reageerden de sportverenigingen wisselend. Sommige sportverenigingen beloofden dat ze een eventuele deelname aan het onderzoek eerst zouden bespreken in een vergadering en achteraf hadden ze dit niet gedaan, andere sportverenigingen wilden wel meedoen. Het is ook voorgekomen dat we een afspraak hadden om meerdere mensen te interviewen en dat we op de plek van bestemming kwamen en dat er niemand was komen opdagen. Wij hadden niet gedacht dat het zo moeilijk zou zijn om sportverenigingen/mensen te kunnen vinden die mee wilden werken.

Na aanleiding van een evaluatie met de opdrachtgever, Rob Bovens, is naar voren gekomen dat wij meer initiatief hadden moeten nemen om contact op te nemen met Geeske Roos, de contactpersoon van de gemeente Hardenberg. Wij hadden eerder een afspraak kunnen maken om de tegenslagen te bespreken en door weer op één lijn te zitten. Hiermee bedoelen wij dat de communicatie tussen ons en de externe opdrachtgever, Geeske Roos, beter had kunnen verlopen. Waardoor wij mogelijk meer tijd en ruimte hadden gehad voor het benaderen van de sportverenigingen.

Wij zijn van mening dat wij voor een compleet beeld meerdere verenigingen hadden moeten interviewen, maar dat het verschil in antwoorden niet groter zou zijn. De vraag zou zijn of het een toegevoegde waarde zou hebben als er meer sportverenigingen geïnterviewd zouden worden. Dit omdat wij merkten dat sportverenigingen, voornamelijk de voorzitters, sociaal wenselijke antwoorden gaven en de resultaten dicht bij elkaar lagen. Wij verwachtten niet dat meerdere sportverenigingen voor een ander eindresultaat zou hebben gezorgd.

Verbeterpunten voor ons onderzoek lichten wij verder toe in paragraaf 5.4: Verbeterpunten eigen onderzoek.

4 Resultaten

4.1 Resultaat deelvraag 2: voorbeeldfunctie

4.1.1. In hoeverre is een voorbeeldfunctie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar belangrijk?

Resultaten van interviews:

Sport vereniging	Sport	Team	Geslacht	Leeftijd	Voorbeeld figuren	Voorbeeld ouders.	Zelf voorbeeld zijn?	Naar voorbeeld kijken
Kangeroe	Volley bal	B1	vrouw	16	dames 1	invloed en mening	misschien	nee
Kangeroe	Volley bal	B2	vrouw	15	Beachvolley bal dames	helpen en support	nee	ja
D.T.C.	Tennis	Vrouwen 7	Vrouw	16	Ouders	Nooit dronken, niet drinken bij mij	Ja voor mijn zusje	Ja
D.T.C.	Tennis	Heren 4	Man	19	Trainer	Voor opvoeding	Geen idee, denk niet.	Ja
KIOS '45	Korfbal	C1	Vrouw	12	Hoger spelende dames	Geen alcohol op vroege leeftijd	Misschien voor mijn zusje.	-
KIOS '45	Korfbal	B1	vrouw	14	Oudere personen en korfbal 1 ^e spelers	Ze drinken weinig, dat is prettig	Ja voor mensen die jonger als mij zijn	Nee, je moet je eigen keuzes maken
SVV	Voetbal	Dames 1	Vrouw	22	Trainer, coach, voorzitter	Zij drinken met mate	Ja, speel in dames 1 en zit in jeugd-bestuur	Ja belangrijk voor de normen en waarden.
Second Dribble	Basketbal	U18		17	Oudere kinderen	Ik heb goede ouders.	Ja	Maakt mij niet zoveel uit.

Uit de interviews met de jongeren is naar voren gekomen dat jongeren een voorbeeldfunctie als belangrijk ervaren. De jongeren gaven aan op te kijken naar hoger spelende teams. Deze hoger spelende teams vervullen een voorbeeldfunctie voor de jongeren in de sportvereniging, omdat zij dit niveau ook willen behalen.

Als je kijkt naar het vervullen van de voorbeeldfunctie met betrekking tot een vriendengroep, zijn de jongeren niet snel beïnvloedbaar. Volgens de geïnterviewde jongeren gaan jongeren tegenwoordig meer uit van hun eigen mening dan de mening van hun vrienden. Opvallend was dat een aantal jongeren vertelden dat als een ouder persoon hen een alcoholhoudend drankje aan zou bieden, zij deze sneller zouden aannemen dan van een leeftijdsgenoot.

4.1.2. In hoeverre is de rol van de ouders belangrijk in de voorbeeldfunctie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar?

Resultaten van interviews staan vermeld in tabel 4.1.1.

Uit de interviews is gebleken dat jongeren veel waarde hechten aan een voorbeeldfunctie van hun ouders, in de resultaten staat dat zij veel gedragingen overnemen van hun ouders. Drinken en roken de ouders niet, gaat het kind ook niet snel drinken. Ook is uit de interviews gebleken dat niet alleen ouders een belangrijk voorbeeld zijn voor het kind, maar ook de spelers van het eerste team. Hiermee bedoelen wij de hoger spelende teams binnen de sportverenigingen. Kinderen en jongeren kijken naar hen op, en willen zelf graag net zo goed en hoog spelen als die spelers. Als dit team elke keer na de training uren blijft om in de kantine biertjes te drinken, dan is de stap voor de jongeren en kinderen sneller gemaakt. Dus ouders en andere belangrijke personen spelen een belangrijke rol in het alcoholgebruik bij kinderen en jongeren.

Ook vinden kinderen en jongeren niet echt dat zij een voorbeeld zijn. Maar weten ook vaak niet wat een voorbeeldfunctie inhoudt. Kinderen en jongeren hebben vaak niet door dat zij een voorbeeld zijn voor de jongere broertjes en zusjes. Zij zullen naar ouders op kijken, maar ook naar oudere broers en zussen.

Concluderend kunnen wij zeggen dat een voorbeeldfunctie erg belangrijk is voor kinderen en jongeren. Het is een bepalende factor voor het alcoholgebruik. Toch zou bewustwording van de voorbeeldfunctie beter kunnen. Uit de theorie is gebleken dat ouders de rol van voorbeeldfunctie vervullen in het drinkgedrag van hun kinderen, maar uit de praktijk is gebleken, door het afnemen van interviews, dat de spelers van het hoogste team van de vereniging de belangrijkste rol als voorbeeldfunctie vervult.

Als ieder zich bewust wordt van zijn of haar voorbeeldfunctie zou het drinkgedrag bij henzelf, en ook de jongeren en kinderen afgenomen kunnen worden.

Hoe denken ouders over hun eigen voorbeeld?

Uit de antwoorden van de interviews die wij met de ouders hebben gevoerd, bleek dat de ouders dachten dat ze wel een voorbeeld waren voor hun kinderen. Eén moeder gaf aan dat ze haar best doet om een voorbeeldfunctie te vervullen, daarom zei ze niet volmondig 'ja'.

Twee ouders dachten dat hun kinderen hen wel als voorbeeld zagen tijdens de middelbare schoolperiode. Maar daarna werd het lastiger om als voorbeeld te fungeren.

De overige vier ouders vertelden dat zij thuis een voorbeeldfunctie innamen, maar binnen de vereniging niet. Eén vader gaf aan dat zijn kinderen naar zijn gedrag kijken.

Of de ouders ook een voorbeeld voor andere kinderen zijn gaf wisselende antwoorden.

Drie van de ouders dachten van wel en drie van de ouders gaven aan dat zij denken dat dit niet het geval is. Ze konden geen redenen geven voor dit antwoord. De twee vaders die dachten wel een voorbeeld te zijn voor andere kinderen, gaven als reden dat jongeren kijken naar hun functie in het bestuur van de sportvereniging.

Resultaten:

Sportvereniging	Kangeroe	Kangeroe	Kios	Second Dribble	D.T.C.	D.T.C.
Sport	Volleybal	Volleybal	Korfbal	Basketbal	Tennis	Tennis
Geslacht	Vrouw	Man	Vrouw	Vrouw	Man	Man
Leeftijd	46	48	43	44	47	44
Hoeveel kinderen	3	3	3	3	2 (Zoon en dochter)	3
De leeftijd v.d. kinderen	16, 10, 7 jaar	16, 10, 7 jaar	21, 19, 14 jaar	11, 16, 19 jaar	15 en 12 jaar	-
Voorbeeld voor uw kinderen?	Ja.	Ja.	Wij doen ons best.	Ja.	Ja	Ja
Zien uw kinderen u als voorbeeld	Op de middelbare school wel, daarna wordt lastiger.	Op de middelbare school zagen ze dat wel. Later lastiger.	Dat hopen wij wel.	Ja thuis wel op de vereniging niet.	Ja	Ja, ze kijken naar mijn gedrag.
Voorbeeld voor anderen?	Soms wel.	Soms.	Ja.	Nee.	Ja, zit ook bij jeugdcommissie	Ja, ik ben voorzitter.
Drinkt u in bijzijn van uw kinderen	Ja soms 1/2 glazen wijn.	Ja, Soms. Bier.	Nee	Nee. Drink helemaal niet.	Glas wijn bij het eten.	Ja, aantal avonden een wijntje.
Hoeveel drinkt u in de kantine waar uw kind bij is?	Niets.	Niets.	Niets	Niets.	Nog nooit gedaan	Niets.

4.2 Resultaat deelvraag 3: bewust van de voorbeeldfunctie

In hoeverre zijn sportverenigingen zich bewust van hun voorbeeldfunctie omtrent alcoholpreventie?

Maakt de focus op hun voorbeeldfunctie deel uit van het alcoholpreventie beleid?

Wij hebben tien medewerkers van sportverenigingen geïnterviewd. Daaruit blijkt dat zeven van tien medewerkers zich bewust zijn van hun voorbeeldfunctie. Alleen onderschatten ze het effect van hun voorbeeldfunctie. Ze geven alle zeven aan dat hun rol als voorbeeldfunctie minimaal is. De medewerkers van de sportverenigingen die wij geïnterviewd hebben zeggen alle zeven dat de ‘goede’ sporters een grotere voorbeeldfunctie hebben, omdat jongeren eerder opkijken naar mensen die goed zijn in de sport die het uitoefenen dan naar medewerkers van de sportvereniging.

Twee van de tien medewerkers vinden dat hun sportvereniging een voorbeeldfunctie hebben. Één medewerker zei dat zijn sportvereniging geen voorbeeldfunctie heeft omdat binnen de sportvereniging bijna geen alcohol genuttigd wordt waardoor de sportvereniging op dat vlak niet als voorbeeld hoeft te fungeren.

Wel zijn alle tien de medewerkers het ermee eens dat het belangrijk is voor de samenleving als een sportvereniging de rol van voorbeeldfiguur omtrent alcoholgebruik op zich neemt. Concluderend kan ik zeggen dat de medewerkers zich wel bewust zijn van hun voorbeeldfunctie maar dat ze niet weten hoe ze hun voorbeeldfunctie vorm moeten geven.

De jongeren die wij gesproken hebben omtrent de onderwerpen alcoholpreventie en voorbeeldfunctie zijn zich, blijkend uit hun antwoorden, meer bewust van hun alcoholgebruik dan van een voorbeeldfunctie. Na uitleg over wat wij bedoelen met een voorbeeldfunctie, in de gesprekken met deze jongeren, begrepen ze wel wat wij bedoelden en konden ze ook een voorbeeld geven.

Uit de interviews blijkt dat voornamelijk de hoofdteams, zoals bij volleybal Dames één en bij basketbal Heren één de rol van voorbeeld in nemen. De basketbalvereniging Second Dribble nuttigt geen alcohol en de jongere spelers van de vereniging zijn ook niet gevoelig voor de groepsdruk bij het aanbieden van alcoholhoudende dranken.

Bij de korfbalvereniging is het ook zo dat er door de jongeren opgekeken wordt naar het eerste elftal van de vereniging. Maar of zij zich bewust zijn van hun voorbeeldfunctie binnen de sportvereniging is nog te betwijfelen, omdat er alleen bekend is dat de jongeren naar hen opkijken.

Concluderend kunnen we zeggen dat de focus van een voorbeeldfunctie bij de basketbalvereniging Second Dribble wel een bijdrage levert aan alcoholpreventie en dus ook deel hiervan uit maakt.

Bij de volleybalvereniging hebben de jongeren een voorbeeld, maar blijven de jongeren over het algemeen na een wedstrijd niet in de kantine zitten en wordt er hierdoor weinig alcoholhoudende dranken genuttigd. Door deze minimale aanwezigheid van de jongeren binnen de volleybalvereniging in de kantine is het mogelijk om te zeggen dat hun voorbeeldfunctie deel uit maakt van de alcoholpreventie.

Bij de korfbalvereniging is er te nog weinig bekend om concreet te stellen dat er inderdaad sprake is van een focus op de voorbeeldfunctie die deel uit maakt van de alcoholpreventie binnen de sportvereniging.

Resultaten van interviews:

Sportvereniging	Kangeroe	Second Dribble	SVV	Kios	D.T.C	SVD	Sporthol De Meet	Baalderslag
Sport	Volleybal	Basketbal	Voetbal	Korfbal	Tennis	voetbal	verschillende	Sportcentrum
Functie	Voorzitter	Bestuurslid	Jeugd bestuur	Barman / Voorzitter	Voorzitter	Barmedewerker / voorzitter	Barmedewerkster	Eigenaar
Geslacht	Man	Vrouw	Vrouw	Man/ Man	Man	Vrouw / man	Vrouw	Man
Leeftijd	42	44	22	19 / 63	44	60/ 69	56	59
Heb je een voorbeeldfunctie	Nee	Nee	Ja, ik verkoop drank	Nee / denk het wel	Ja	Ja, als ouder/ op zich wel	Ja	Ja
Rol sportverenigingen bij alcoholpreventie	Niet zoveel	Niet zoveel	Voorlichting gehad en getekend voor bepaalde regels	Heeft geen echte rol. / convenant getekend	Niet schenken onder de zestien	Niet schenken onder de zestien / geen alcohol tijdens jeugdwedstrijden	Taxibellen	n.v.t.
Alcohol schenken algemeen	Niet tevreden	Te veel, te jong, te vroeg	Goed, regels worden gehandhaafd	Goed./ Wel goed, grens eerder trekken	Ik sta er achter, met mate	Wel goed./ alcoholverkoop is goed voor de omzet.	Wel goed	Prima.
Voldoende actie aan alcoholpreventie	Kan meer	Ja	Ja	Ja / vanuit de korfbal wordt er weinig georganiseerd	Ja	Ja, maar voorlichting zou kunnen voor ouders en jongeren	n.v.t.	Ja
Alcohol onder de 16 jaar?	Ongetwijfeld	Nee	Nee	Nee niet bij mijn weten	Niet verbieden	Hekel aan. / nee	Niet goed	Nee
Voordelen streng toezien alcohol	Sport en alcohol passen niet bij elkaar	Leden kennen	Jongeren krijgen geen alcohol	Iets om naar op te kijken/ kan positieve uitwerking op de leden hebben	Het is bij ons niet noodzakelijk en dus niet relevant	Ja. We kennen de leden allemaal. / opgroeien in de maatschappij, daar hoort sport ook bij	De jeugd verziekt hun leven gezien hun ontwikkeling	Strak toezicht
Nadelen streng toezien alcohol	Bemoedigd zijn	Leden komen vanzelf terug	Laten ouderen drank kopen	Kantine omzet minder	Nee. Als leden hierdoor weg willen	Geen nadelen	Weinig nadelen	Kan er niet over mee praten

4.3 Resultaat deelvraag 4: belemmeringen van de voorbeeldfunctie

4.3.1 Wat zijn belemmeringen in de invulling van een voorbeeldfunctie omtrent alcoholpreventie?

Resultaat van interviews:

Sportverenigingen:	Belemmeringen in de voorbeeldfunctie:
Kangeroe	Ja, wij hebben geen eigen kantine .
Second Dribble	Er is geen medewerking vanuit de gebruikers.
SVV	Geen belemmeringen.
D.T.C.	Geen belemmeringen. Wij schenken met een andere insteek.
SVD	Geen belemmeringen.
De Meet	n.v.t.
Baalderslag	Geen belemmeringen.

De grootste belemmering voor sportverenigingen zonder kantine in eigen beheer is, dat er een uitbater op zit die drank verkoopt voor een hogere omzet. Zij kunnen niet veel meer actie op alcoholpreventie ondernemen dan het aanspreken van het barpersoneel en hun eigen leden. Er zijn wel afspraken gemaakt met de leden van de vereniging over bijvoorbeeld het rijden voor de vereniging. Dan wordt er niet gedronken. Dit geldt ook voor de tribune, daar is alcoholhoudende drank niet toegestaan.

Voor sportverenigingen met een eigen kantine horen wij van verschillende verenigingen dat zij niet zoveel moeite hebben met het hanteren van hun alcoholbeleid. De verenigingen die het convenant niet hebben ondertekend, hebben wel maatregelen voor alcoholpreventie getroffen. Zo zijn er bijvoorbeeld afspraken gemaakt dat er geen alcohol gedronken wordt als je moet rijden voor de vereniging.

Één van de geïnterviewde sportverenigingen zei dat er belemmeringen zijn omdat er geen eigen kantine is. Dus de sportvereniging zelf kan erg goed bezig zijn met alcoholpreventie, maar als er elke avond dronken stamgasten aan de bar bij de kantine zitten, geeft dit nog een slecht voorbeeld voor de jongeren. Ze zijn afhankelijk als het op voorbeeldfunctie van alcoholgebruik aankomt.

Ook zegt de sportvereniging Second Dribble dat zij als vereniging wel graag een voorbeeldfunctie willen hebben en een voorbeeld willen zijn voor de jongere teams, maar dat zij de oudere groepen niet kunnen dwingen om te stoppen met drinken. Het oudere team van de leeftijd 20 t/m 25, drinken vaak bij toernooien of na wedstrijden. Het sportcentrum dat wij hebben geïnterviewd had helemaal geen belemmeringen. Hier werd duidelijk gemaakt dat er niet tot nauwelijks wordt gedronken.

We hebben ook uit de interviews begrepen dat een vereniging afhankelijk is van het hoger spelende team, als het gaat over een voorbeeldfunctie. De jongeren uit de hoger spelende teams zijn meestal een groot voorbeeld voor de jongere teams met spelers van 14 t/m 16 jaar. Als deze na de training naar huis gaan, zullen de jongere teams dit ook eerder doen. Ook al wil een vereniging graag een voorbeeld zijn voor de jongere spelers, hierin zijn ze afhankelijk van het (drink)gedrag van de hogere teams. Wij denken dat sportverenigingen invloed kunnen uitoefenen op de jongere spelers (specifiek onder de 16 jaar) door bijvoorbeeld het

organiseren van activiteiten waardoor de jongere en oudere leden langer aanwezig zijn binnen de kantine en elkaar dus mogelijk beter kunnen leren kennen.

Uit de interviews is ook gebleken dat jongere spelers meer opkijken naar hoger spelende teams, dan bijvoorbeeld naar de trainer of de voorzitter.

Wat ook een belemmering kan zijn, heeft een barmedewerkster goed beschreven. Zij wil als barmedewerkster graag het goede voorbeeld geven. Er kwam een jongetje van ongeveer tien jaar om een energiedrankje vragen. Dit gaf zij niet aan hem omdat ze hem te jong vond.

Vervolgens heeft de moeder van dat jongetje dit blikje voor haar zoon gehaald bij de andere barmedewerker. Dit zal ongetwijfeld ook gebeuren met drank, oudere spelers halen het voor jongere spelers. Dit is een voorbeeld van een kantine die wordt beheerd door de sporthal.

Verschillende sportverenigingen maken gebruik van deze sporthal en kantine. Uit interview bleek dat deze barmedewerkster graag een goed voorbeeld wil zijn en vindt drank niet nodig voor jongeren. Zelf drinkt ze ook niet. Toch kunnen er belemmeringen optreden doordat andere personen de drank halen voor jongere personen.

Binnen verenigingen zijn het meestal niet de jongeren en kinderen die veel alcoholische dranken nuttigen. De jongeren die wij onderzoeken voor ons onderzoek, 14 t/m 16 jaar, nemen maar een kleine rol binnen het alcoholmatigingsbeleid. De groepen die wel veel alcoholische dranken nuttigen binnen de vereniging zijn de ouders (ouderen) en de spelers met de leeftijd 20 t/m 25 jaar. Het zijn dus niet de kinderen die van de alcohol moeten worden afgehouden. De oudere groepen die drinken binnen de vereniging en regelmatig aangeschoten het pand verlaten, laten een slecht voorbeeld zien aan de jongeren en kinderen. Dit is een belemmering in de alcoholpreventie. Ouderen, ouders en jongvolwassenen zouden meer moeten letten op de voorbeeldfunctie die zij uitstralen voor de jongeren en de kinderen. Ook wordt het steeds duidelijker dat verenigingen vaak afhankelijk zijn van het gedrag van de oudere spelers, zij willen niet altijd even goed meewerken aan het alcoholmatigingsbeleid. En dit terwijl is gebleken dat de oudere en hogere spelers het meeste een voorbeeld zijn voor de jongere spelers.

4.3.2 Hoe zien ouders de voorbeeldfunctie van een sportvereniging?

De meeste ouders hebben dezelfde leeftijd en de leeftijden van de kinderen komen ook redelijk met elkaar overeen. Dit zal één van de redenen zijn waardoor de antwoorden redelijk met elkaar overeenkomen.

Vier ouders vinden dat de sportvereniging geen voorbeeld heeft voor de jongeren, er wordt vaak veel gedronken door oudere spelers. Wel vinden alle ouders het belangrijk dat er onder de 16 jaar niet wordt gedronken. Ze vinden dat de sportvereniging daar wel verantwoordelijk voor is, althans de barmedewerkers.

De ouders vinden dat binnen een sportvereniging de hoger spelende teams als voorbeeld worden gezien, maar dat de hoger spelende teams deze functie niet altijd uitvoeren. Dit met betrekking tot het nuttigen van alcoholhoudende dranken.

Ouders vinden dat taken zoals; het houden aan regels, niet schenken onder de 16 jaar, goede communicatie onder barpersoneel, een informatie avond geven over voorbeeldfunctie en dat barmedewerkers zelf niet drinken, belangrijk is in de voorbeeldfunctie van een sportvereniging.

Resultaten van de interviews:

Sport- vereniging	Kangeroe	Kangeroe	Second Dribble	Kios	D.T.C.	D.T.C.
Sport	Volleybal	Volleybal	Basketbal	Korfbal	Tennis	Tennis
Geslacht	Vrouw	Man	Vrouw	Vrouw	Man	Man
Leeftijd	46	48	44	43	47	44
Hoeveel kinderen	3	3	3	3	2 (Zoon en dochter)	3
Leeftijd v van de kinderen	16, 10, 7 jaar	16, 10, 7 jaar	11, 16, 19 jaar	21, 19, 14 jaar	15 en 12 jaar	-
Voorbeeld Functie sport vereniging?	Nee	Nee	Nee, grotere verenigingen wel	Ja zeker weten	Ja, onder 16 geen alcohol	Dat weet ik eigenlijk niet
Invulling van voorbeeld door de sport- vereniging	Houden aan de regel: onder 16 geen alcohol	Houden aan de regel: onder 16 geen alcohol	Door bijv. bij dronken personen sleutels afpakken	Niet te veel drinken in de kantine	Niet schenken	Dagen organiseren bijv. voorlichting
Welke taken horen bij voorbeeld van sport- vereniging	Houden aan de regels	Houden aan de regels	Niet schenken onder de 16	Niet te veel drinken, is een voorbeeld.	Goede communi- catie, voorbeeld aandragen en uitleg geven	Door niet dronken te worden
Wie hebben een voorbeeld in de sport- Vereniging	Bestuur, trainers	Bestuur, trainers	Hogere teams	Trainers, bestuur, maar ook ouders	Bestuur en barmedewer ker	Iedereen heeft een voorbeeld
Laten voorbeeld- figuren ook voorbeeld zien?	De meesten wel	De meesten wel	Nee, want oudere spelers drinken meer	Ze kunnen goed voorbeeld geven	Sommigen wel sommigen niet	Ja
Eerste teams een voorbeeld?	Qua spel wel, ma ook qua taalgebruik	Qua spel wel, ma ook qua taalgebruik	Ja.	Ja.	Ja	Ja, ook trainers
Wat is belangrijk in de voorbeeld van sport- vereniging?	Respect naar elkaar en waardering	Respect naar elkaar en waardering	Dat er in toernooien niet gedronken wordt	Het is nodig dat jeugd een goed voorbeeld krijgt	Vereniging uitdraagt sporten gezond is	Dat ouders kinderen veilig hier kunnen brengen
Zou er leeftijdsregeli ng moeten komen?	Beheerders van kantine moeten bij twijfel legitimatie vragen	Beheerders van kantine moeten bij twijfel legitimatie vragen	Nee, wij kennen de leden	Lijkt mij verstandig	Duidelijke afspraken	Nee, ze proberen het toch wel

4.3.3. Hoe zien bestuursleden en barmedewerkers de voorbeeldfunctie van een sportvereniging?

De bestuursleden en barmedewerkers hebben een bepaald beeld bij de voorbeeldfunctie van de sportvereniging. Sommige barmedewerkers hebben niet het idee dat zij als sportvereniging een voorbeeldfunctie hebben omdat zij een kleine sportvereniging zijn en dit een taak voor de middelbare school is. Zij vinden dat andere grotere verenigingen onderling meer een voorbeeld voor elkaar zijn. De meeste barmedewerkers en bestuursleden vinden dat het niet zo belangrijk is om als sportvereniging een voorbeeldfunctie te hebben en dit uit te stralen. Het is volgens hen belangrijker hoe dit binnen in de vereniging is gesteld. Als daar alles op orde is qua alcoholpreventie en de personen binnen de vereniging letten op hun voorbeeldfunctie voor anderen, vinden ze dit belangrijker. Onderling wordt er dus niet veel naar andere verenigingen gekeken op het gebied van alcoholconsumptie en preventie. Zie tabel.

Resultaten van de interviews:

sportverenigingen	Kangeroe	Second Dribble	SVV	Kios	D.T.C.	SVD	Sporthal de Meet	Baal- derslag
Sport	Volleybal	Basketbal	Voetbal	Korfbal	Tennis	voetbal	verschillen de	Sportcentrum
Functie	Voorzitter	Bestuurslid	Jeugd bestuur	Barman/ voorzitter	Voorzitter	Barmedewerkster / voorzitter	Barmedewerkster	Eigenaar
Geslacht	Man	Vrouw	vrouw	Man / Man	Man	Vrouw / man	Vrouw	Man
Leeftijd	42	44	22	19/ 63	44	60/ 69	56	59
Heb je een voorbeeldfunctie	Nee	Nee	Ja, ik verkoop drank	Nee / denk het wel	Ja	Ja, als ouder/ op zich wel	Ja	Ja
Voorbeeld sportverenigingen bij alcoholgebruik		Jongeren wel, ouderen niet	Nee	Nee / ja dat ouders de kinderen na veilige plek brengen	Iedereen heeft een voorbeeldfunctie	Nee is zich er niet van bewust	Ja, maar zelf ben ik daar bewust van denk ik	
Moet de sportvereniging de rol 'voorbeeld' op zich nemen bij alcohol	Ja	Nee	Ja, alleen moeten dit meerdere personen zijn. Bijv. voorzitter, trainer, barman, etc	Nee / ja hoort bij de taken	Wel, maar dat is bij onze sportvereniging niet van toepassing	Nee, volwassen hebben eigen keus, doen wat ze willen/ goede banen leiden	Ja, maar vind dat sportverenigingen hier beter naar moeten kijken	n.v.t.
Hebben voorbeeldfiguren veel invloed?	Ja	Ja	Ja	Ja / ja de eerste teams	Ja vooral ouders, trainers en hoge spelers	Ja, het 1 ^e elftal voor de jeugd. / geen voorbeeld qua alcoholgebruik	Ja, de pupillen van de week zijn gek op ze	Ja
Voordeelen aan een voorbeeldfunctie	Anderen ook een voorbeeld overnemen	Jongeren dus niet het verkeerde voorbeeld overnemen	Dat mensen dit overnemen	Fijne vereniging waar je bij kunt zijn/ ouders enthousiast	Denk het wel, je kunt er wat mee als sportvereniging	Nee / ja plek waar de jeugd opgroeit	n.v.t.	n.v.t.
Nadelen aan een voorbeeldfunctie	Je kunt het zien als keurschijf	Ze drinken teveel	Dat ze niet serieus genomen worden	Kan stoer zijn / word negatief gezien	Als er iets mis gaat met een trainer	Nee	n.v.t.	n.v.t.

5. Discussie

5.1 Antwoord op onderzoeksvraag:

De hoofdvraag van ons onderzoek luidt:

Hoe kan een sportvereniging een voorbeeldfunctie ontwikkelen omtrent alcoholgebruik en alcoholpreventie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar in de gemeente Hardenberg?

Het antwoord wat wij daarop kunnen formuleren is, dat de sportverenigingen een voorbeeldfunctie kunnen ontwikkelen omtrent alcoholgebruik en alcoholpreventie voor jongeren en specifiek jongeren onder de 16 jaar, door onder andere de volgende maatregelen te treffen:

- Duidelijk zichtbare regels betreffende alcoholconsumptie/- verkoop op te hangen in en rond de kantine, zodat de leden deze dagelijks of wekelijks tegenkomen en het zich eigen kunnen maken.
- Activiteiten implementeren waardoor de medewerkers de leden leert kennen en dus ook een globaal beeld kan krijgen over de gemiddelde leeftijd binnen de vereniging. Hierdoor kan de sportvereniging beter toezicht hanteren, omdat zij bekend zijn met de leeftijd van de leden.
- De richtlijnen van de Drank- en Horecawet waarborgen en daar ook evaluatiemomenten voor inlassen, zodat deze actueel blijven met onder andere de barmedewerkers.
- Het consumeren van alcoholhoudende dranken moet tijdens wedstrijden niet worden toegestaan.
- Medewerkers van sportverenigingen zouden het goede voorbeeld moeten geven als het gaat om alcoholconsumptie. Daarmee bedoelen wij dat ze het consumeren van alcoholhoudende dranken zouden moeten beperken.
- Wij zouden het liefst de hoger spelende teams van de vereniging willen aansporen te matigen met alcoholhoudende dranken. Zij dienen als een voorbeeld voor de jeugd.

5.2 Mogelijke verklaring(en) voor de resultaten:

In de theorie staat beschreven dat de gezagspositie van de ouders tijdens de middelbare schoolperiode minder wordt. De voorbeeldfunctie van de ouders zal in deze periode afnemen en de voorbeeldfunctie van de peergroep zal in deze periode kunnen toenemen.

Uit de interviews die wij afgenomen hebben met de ouders, is gebleken uit hun antwoorden, dat hun voorbeeldfunctie nog wel aanwezig is tijdens de middelbare schoolperiode. Zij gaven aan dat zij merkten dat hun voorbeeldfunctie pas afneemt na deze middelbare schoolperiode.

5.3 Uitleg bijdrage werkveld SPH:

Vanuit het werkveld Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH) leveren wij een bijdrage aan de resultaten, omdat wij een kwetsbare doelgroep signaleren en daarbij preventieve maatregelen/activiteiten proberen te implementeren (opleidingskwalificatie 8, opleiding SPH). De doelgroep die wij signaleren zijn jongeren, specifiek onder de 16 jaar, die lid zijn van sportverenigingen binnen de gemeente Hardenberg. Door middel van dit onderzoek en de resultaten die wij verkregen hebben, hebben wij een beeld kunnen vormen over de huidige omgang met alcoholhoudende dranken.

Hierbij hebben wij de focus gelegd op het bewustzijn bij de voorbeeldfunctie die ouders en de betreffende sportverenigingen innemen in het huidige alcoholpreventiebeleid.

Naar aanleiding van de resultaten hebben wij aanbevelingen geschreven voor de gemeente Hardenberg, over onder andere de controle van de verkoop van alcoholhoudende dranken binnen de kantines van de sportverenigingen in de gemeente Hardenberg.

5.4 Verbeterpunten eigen onderzoek:

Tijdens de uitvoering van ons onderzoek hebben wij een aantal tegenslagen ervaren.

Wij waren in de veronderstelling dat mensen direct medewerking zouden verlenen aan ons onderzoek. Helaas bleek dit in de praktijk anders te verlopen. Het viel ons op dat men moeilijk bereikbaar was zowel telefonisch als via de mail. Ook beloofde men dat ze hun medewerking aan ons wilden verlenen maar kwamen uiteindelijk hun afspraken niet na. Het is meerdere malen voorgekomen dat we geen respons kregen. Tevens liepen de seizoenen bij verschillende sportverenigingen af. Dit was het geval bij de voetbal- en volleybalverenigingen.

Wij hadden dit als een mindere last kunnen ervaren als wij assertiever waren geweest in het contact met de sportverenigingen. Dit geldt ook voor het contact met de gemeente Hardenberg.

Wij hebben ons verkeken op de hoeveelheid tijd en werk die het onderzoek met zich mee bracht. Daarbij hadden wij ons ook meer in kunnen lezen in de bijbehorende literatuur: *Wat is onderzoek?* (Verhoeven, 2007).

Als wij een concrete planning hadden gehanteerd qua urenverdeling per dag, dan hadden wij mogelijkheden kunnen creëren om tijd in te halen. Dit zou een verbeterpunt kunnen zijn aangezien wij bij de start van het onderzoek al drie weken vertraging hadden opgelopen. Door onzekerheden die bij de start meespeelden, over de verwachtingen die aan ons gesteld werden, hebben wij deze tijd niet in kunnen halen. Wij hebben lang gesproken en gewerkt aan het werkplan. De taakverdeling hadden wij anders kunnen indelen, namelijk dat twee leden uit ons onderzoek een start hadden kunnen maken met bijvoorbeeld het opstellen van de brieven aan de sportverenigingen. Als we dit gedaan hadden, dan konden de brieven eerder verstuurd worden waardoor wij langer de tijd zouden hebben om data te verzamelen.

6. Aanbevelingen:

6.1 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek:

Vanwege een beperkte onderzoekstijd hebben wij zes sportverenigingen kunnen interviewen in de gemeente Hardenberg. Hierdoor hebben wij een beperkt aantal onderzoeksresultaten kunnen verzamelen.

Voor een vervolgonderzoek lijkt het ons interessant als ons onderzoek verder uitgediept wordt. Hiermee bedoelen wij dat er meer sportverenigingen geïnterviewd kunnen worden zodat er een betere vergelijking gemaakt kan worden tussen de sportverenigingen omtrent de alcoholpreventie en voorbeeldfunctie.

Uit de interviewgesprekken met de medewerkers van sportverenigingen is gebleken dat er een toename is te zien in het gebruik van voedingssupplementen, zoals eiwitshakes. Maar het is niet bekend waar deze toename door veroorzaakt wordt en wat de gevolgen zijn van het gebruik van deze voedingssupplementen. Daarom lijkt het ons zinvol als hier onderzoek naar gedaan wordt, gekoppeld aan het gebruik van alcohol en drugs. Een aantal personen die wij geïnterviewd hebben, gaven namelijk aan het idee te hebben dat de maatschappij zich teveel richt op het gebruik van alcoholhoudende dranken binnen sportverenigingen, terwijl drugs en voedingssupplementen ook schadelijke gevolgen met zich mee kunnen brengen. Welke deze zijn en hoe die schadelijke gevolgen tot stand kunnen komen zou dan onder andere onderzocht kunnen worden in een vervolgonderzoek.

6.2 Aanbevelingen voor de opdrachtgever:

Aanbeveling voor de alcoholpreventie bij sportverenigingen:

Als aanbeveling voor de opdrachtgever hebben wij bedacht: een spelerspas.

Wij willen een spelerspas bij alle verenigingen in de gemeente Hardenberg met foto, naam, club en geboortedatum. Daarbij willen wij de verplichting stellen dat alle leden van de verenigingen deze pas te allen tijde bij zich dragen tijdens het verblijf binnen de sportvereniging. Bij wedstrijden zouden de trainer/coach deze pasjes bij zich kunnen dragen. Deze spelerspassen zouden ook kunnen dienen als blijk van aanwezigheid. Tijdens de aanwezigheid in de kantine is de speler verplicht deze pas bij zich te dragen, zodat hij zich te allen tijde kan legitimeren met de spelerspas, dus ook bij de verkoop van alcoholhoudende dranken.

Waarom de keuze voor een spelerspas?

De keuze voor een spelerspas in plaats van een geldig legitimatiebewijs, zoals een paspoort, identiteitskaart of verblijfsvergunning, is gekozen omdat de spelerspas minder persoonlijke gegevens van de betreffende persoon omvat. Hiermee doen wij recht aan de privacy van de betreffende persoon.

Tevens is er bij diefstal minder risico op misbruik en fraude van persoonsgegevens. Ook de gevolgen bij het verlies van een spelerspas zullen minder groot zijn, omdat het geen document van de staat betreft, zoals bij een legitimatiebewijs (paspoort, identiteitskaart of verblijfsvergunning) wel het geval is.

We hebben nagedacht over de gevolgen van het verlies van de pas, omdat we ook te maken hebben met kinderen en jongeren. Het kan voor hen een overvraging zijn om hier verantwoordelijkheid voor te dragen. Bij een geldig legitimatiebewijs is deze verantwoordelijkheid aanzienlijk groter, omdat we met een staatsdocument te maken hebben en de kans op fraude groter is. Bij een spelerspas is dit dus niet het geval.

Aanbeveling voor de voorbeeldfunctie van de sportvereniging: voorbeeldfunctie

- Er zou niet gedronken kunnen worden door volwassenen tijdens aanwezigheid van jeugdleden in de kantine onder de zestien jaar, en daarboven tot een leeftijd van achttien jaar. Deze volwassen personen hebben een voorbeeldfunctie voor de jongere generaties. “Zien drinken doet drinken” (op latere leeftijd).
- Schenktijden zouden pas kunnen ingaan vanaf 17.00 uur en/of 18.00 uur. Of nog later. Sportverenigingen die eerder sluiten zouden bijvoorbeeld twee uur na de wedstrijd pas kunnen schenken. Dit zou ook gehanteerd kunnen worden bij jeugdtoernooien.
- Er zou een voorlichting en/of cursus kunnen komen voor jongeren en volwassenen (bijvoorbeeld ouders en trainers), over hoe belangrijk een voorbeeldfunctie is en hoe zij hun voorbeeldfunctie op een juiste manier kunnen uiten.
- Er zou een voorlichting en/of cursus kunnen komen voor barmedewerkers betreffende hun voorbeeldfunctie. En vaak controleren hoe het gesteld is met de instructie verantwoord alkoholschenken (IVA).
- Kinderen en jongeren worden vanaf jongs af aan opgevoed in de sportvereniging. Ze zijn er een groot deel van hun jeugd en vaak is hun directe familie er ook te vinden. Binnen de opvoeding is uit de theorie gebleken dat alcoholpreventie belangrijk is. Dus de volwassenen zouden binnen de vereniging het goede voorbeeld kunnen geven aan alle kinderen en jongeren die er rond lopen. Dit zou in een vergadering kunnen worden aangekaart.
- In een voorlichting voor jongeren kan worden uitgelegd dat sport en drank niets met elkaar gemeen hebben en elkaar juist tegenwerken. Er kan genoemd worden dat er niets mis is met frisdrank.
- Er zou een protocol kunnen komen over hoe ouders en trainers omgaan met de gevolgen die overmatig alcoholgebruik met zich mee kunnen brengen.
- Trainers en spelers van de hoger spelende teams, die vaak als een voorbeeld gezien worden door kinderen en jongeren, zouden er op gewezen kunnen worden hoe belangrijk hun voorbeeldfunctie is voor jongeren bijvoorbeeld betreffende alcoholconsumptie in de plaatselijke kroeg.

Literatuurlijst en praktijkbronnen

- Andrews, J. A., Hops, H., Ary, D., Tildesley, E., & Harris, J. (1993). Parental influence on early adolescent substance use: Specific and nonspecific effects. *The Journal of Early Adolescence*, 13(3), 285-310.
- Andrews, J.A., Hops, H., & Duncan, S.C. (1997). Adolescent modeling of parent substance use: The moderating effect of the relationship with the parent. *Journal of Family Psychology*, 11(3), 259-270.
- Baarda, B (2009). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers. Hoofdstuk 3 Hoe worden kenmerken gemeten.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child development*, 37: 887- 907.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Beal, A. C., Ausiello, J., & Perrinn, J.M. (2001). Social influences on health-risk behaviours among minority middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 28, 474-480.
- Beemen, van L. (2006) *Ontwikkelingspsychologie*. Wolters Noordhoff. Sekserollen blz 207, 209. Kind en gezin blz 221, 223, 239, 249-250
- Bouwmeider, S.M. (2007). *Resultaten onderzoek alcoholbeleid bij sportkantines in de Achterhoek*. Woerden, NIGZ.
- Bovens, R., Schuitema, A., Kobus, E., Meines, S. & Rikxoort, R. van (2011). *Ouders over alcoholgebruik van kinderen in de Gemeente Hardenberg*. Zwolle, Windesheim
- Convenant Fris over drank, (2010) *alcoholpreventiebeleid gemeente Hardenberg*.
- Delfos, M.F. (2005). *Ik heb je ook wat te vertellen*. Communiceren met pubers en adolescenten.
- Engels, R.C.M.E., Knibbe, R.A., De Vries, H., Drop, M.J., & Van Breukelen, G.J.P. (1999). Influences of parental and best friends' smoking and drinking on adolescent use: A longitudinal study. *Journal of Applied Social Psychology*, 29(2), 337-361.
- Engels, R.C.M.E. & Van der Vorst, H. *De Rol van Ouders bij Ontwikkeling van alcoholgebruik bij Adolescenten*. Radboud Universiteit Nijmegen, 2006.
- Engels, R.C.M.E., & Van der Vorst, H. (2003). The roles of parents in adolescent and peer alcohol consumption. *The Netherlands' Journal of Social Sciences*, 39(1), 53-68.
- Graaf de I, Smit E, Verdurmen J. (2007) *Uitstellen van alcoholgebruik door jongeren: Hoe stel je regels in de opvoeding?* Trimbos Instituut: Utrecht.

- Heffels, A. (2006). *Praten met je puber*. Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht.
- Trimbos Instituut (2010), *Instructie verantwoordt alcoholshenken (IVA)*, cursus van Tactus verslavingszorg.
- Jackson, C., Hendriksen, L., & Dickinson, D. (1999). Alcohol- specific socialization, parenting behaviours and alcohol use by children. *Journal of studie on alcohol*, 60 (3), 362- 367.
- Jansen, L., Korte, M., (2012) *alcoholpreventie binnen sportverenigingen in de regio Noord Veluwe*, onderzoek Hogeschool Windesheim Zwolle, lectoraat verslavingspreventie.
- Kobus, E., Meines, S., Rikxvoort van, R., (2011) *Jongeren, vrijetijdsbesteding en alcohol in de gemeente Hardenberg*, onderzoek Hogeschool Windesheim Zwolle, lectoraat verslavingspreventie.
- Pieper, M, Joosten, B.J. (2008). *Alcoholmatiging jeugd in de Achterhoek*. Opvattingen van ouders over alcohol en alcoholgebruik in het algemeen en binnen de sportvereniging. Woerden, NIGZ.
- Taihuttu, J., Ruiters, M. (2012) *Jongeren, alcohol en opvoeding in de regio Noord-Veluwe*, onderzoek Hogeschool Windesheim Zwolle, lectoraat verslavingspreventie.
- Van der Vorst, H., Engels, R.C., Meeus, W., Dekovic, M., & Van Leeuwe, J.(2005). The role of alcohol- specific socialization in adolescents' drinking behaviour. *Addiction*, 100(10), 1464- 1476.
- Van der Vorst, H. (2007). The key to the cellar door: the role of the family in adolescents' alcohol use. Nijmegen, RU. *Dissertation*.
- Van Zundert, R.M.P., Van der Vorst, H., Vermulst, A.A., & Engels, R.C.M.E. (2006). Pathways to alcohol use among Dutch students in regular education and education for adolescents with behavioral problems: The role of parental alcohol use, general parenting practices, and alcohol- specific parenting practices. *Journal of family Psychology*, 20, 456- 467.
- Verhoeven, N., (2007) *Wat is onderzoek?* tweede druk, Boom onderwijs. 191-201, 250-269.
- Vermeulen- Smit, E., van den Eijnden, R., Verdrumen, J., Spruijt, R., Schulten, I. (2010) *Integrale aanpak opvoedingsadviezen ten aanzien van roken, drinken, drugsgebruik, seksueel risicogedrag en gehoorschade*. Trimbos Instituut, Utrecht, Universiteit Utrecht, Stivoro, Den Haag.
- Wagenmans, A.C. (2008), Alcohol in de opvoeding, *Afstudeerscriptie voor de opleiding Toegepaste Communicatiewetenschap, Universiteit Twente, Enschede*: Een

kwalitatief onderzoek naar de alcoholspecifieke opvoeding van Nederlandse jongeren in de leeftijd van 10 t/m 15 jaar. In opdracht van STAP (Stichting Alcoholpreventie), Utrecht P 17-18, 40- 43, 84-85, 104

- White, H.R., Johnson, V., & Buyske, S. (2000). Parental modeling and parenting behavior effects on offspring alcohol and cigarette use: A growth curve analysis. *Journal of Substance Abuse, 12*, 287-310.
- Rijksoverheid (2012), *Wetsartikel 16*, Drank- en horeca wet.
- Wood, M.D., Read, J.P., Mitchell, R.E., & Brand, N.H. (2004). Do parents still matter? Parent and peer influences on alcohol involvement among recent high school graduates. *Psychology of Addictive Behaviors, 18*, 19- 30.
- Yu, J. (2003) The association between parental alcohol- related behaviors and children's drinking. *Drug and Alcohol Dependence, 69*: 253- 262, 2003.
- Zhang, L., Welte, J.W., & Wieczorek, W.F. (1999). The influence of parental drinking and closeness on adolescent drinking. *Journal of Studies on Alcohol, 60*, 245–251.

Internetbronnen:

- <http://lnx-hrl-075v.web.pwo.ou.nl/handle/1820/2548> een scriptie van Nadine Houwaer.
Geraadpleegd op: 9 mei 2012.
- <http://www.online-enquete.net/vragen.htm>
Geraadpleegd op: 17 juni 2012
- <http://www.alcoholinfo.nl/index.cfm?act=qena.antwoord&vraag=60430>
Geraadpleegd op: 4 mei 2012.
- <http://www.alcoholinfo.nl/index.cfm?act=esite.tonen&pagina=398>
Geraadpleegd op: 4 mei 2012.
- <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/alcohol/alcohol-in-de-wet>
Geraadpleegd op: 4 mei 2012.
- <http://www.nocnsf.nl/cms/showpage.aspx?id=2841>
Geraadpleegd op 12 juni 2012.
- <http://www.encyclo.nl/zoek.php?woord=rolmodel>
Geraadpleegd op: 9 mei 2012.
- <http://www.kleinkind.be/webpaginas/Groei%20en%20ontwikkeling%20van%20een%20kind/Positief%20stimuleren%20en%20opvoeden/Rolmodel.html>
Geraadpleegd op: 19 mei 2012.

- Nabel, P. (2004) vriendschap en sociale cohesie: de rol van leeftijdsgenoten in de opvoeding van de jeugd.
Geraadpleegd op: 9 mei 2012 van
- <http://www.kenniskringjeugd.nl/Producten/inauguratiebrochurePaulineNaber.pdf>
Geraadpleegd op: 9 mei 2012.
- <http://www.loes.nl/algemeen/nieuws/archief/249/ouders-hebben-veel-invloed-op-alcoholgebruik-jongeren>
Geraadpleegd op: 9 mei 2012.
- <http://www.rijksoverheid.nl>
Geraadpleegd op: 19 mei 2012.
- <http://www.alcoholinfo.nl>
Geraadpleegd op: 19 mei 2012.
- <http://www.uwkindenalcohol.nl>
Geraadpleegd op: 19 mei 2012.
- <http://trimbosinstituut.nl>
Geraadpleegd op: 10 mei 2012.
- <http://tactus.nl>
Geraadpleegd op: 10 mei 2012.

Bijlagen:

Bijlage 1: Brief voor convenant sportverenigingen.

Bijlage 2: Brief voor niet convenant sportverenigingen.

Bijlage 3: Interviewvragen voor de voorzitter / barmedewerker.

Bijlage 4: Interviewvragen voor de ouders.

Bijlage 5: Interviewvragen voor de jongeren.

Bijlage 1: Brief voor convenant sportverenigingen.

Adres.

Datum: 9-05- 2012

Betreft: evaluatieonderzoek convenant fris over drank

Geachte,

De gemeente Hardenberg wil u nogmaals bedanken voor het ondertekenen van het convenant fris over drank, dat u in oktober 2010 heeft ondertekend.

Graag plannen wij, met medeweten van de gemeente, een gesprek met u in om dit convenant te evalueren. Het doel hiervan is om de werkbaarheid van de gemaakte afspraken na te lopen en uw eventuele aanvullingen in kaart te brengen .

Bent u bereid om een aantal vragen te beantwoorden omtrent de omgang met het convenant?

Wij willen graag in een gesprek van maximaal 1 uur onder andere het volgende met u doornemen:

- Op welke manier heeft u uitvoering gegeven aan het convenant?
- Wat was er uit de acties gekomen?
- Welke effecten merkt u op het vlak van alcoholmatiging binnen de vereniging? Bij trainers, jeugdelftallen, ouders, bestuur?
- Was het convenant werkbaar voor uw sportvereniging?
- Welke aanvullingen heeft u?

De gemeente Hardenberg stelt uw medewerking aan ons onderzoek op prijs. Met uw reactie en suggesties kan het alcoholmatigingsbeleid verder aangescherpt worden.

Kunt u uiterlijk 16 mei aangeven of wij u inderdaad mogen benaderen voor het inplannen van een gesprek? Uw reactie kan naar het volgende mailadres: annemijn_kl@hotmail.com

Met Vriendelijke Groet,

Chantal Zwager

Jolien Sloog

Annemijn Kleverkamp

Merle de Vogel

Studenten van de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle

Bijlage 2: Brief voor niet convenant sportverenigingen.

Adres.

Datum: 9-05-2012

Betreft: onderzoek alcoholpreventie

Geachte,

Zoals u vermoedelijk bekend is voert de gemeente Hardenberg een actief alcoholmatigingsbeleid uit, onder de noemer Fris over drank. Dit is erop gericht om jongeren onder de 16 niet te laten drinken, en het daarboven 'verantwoord en gezond' te houden met elkaar. Zo veel mogelijk maatschappelijke partijen worden opgeroepen om aan dit doel een bijdrage te leveren. Zo hebben sportverenigingen het alcoholmatiging convenant 'Al opgefrist?' kunnen ondertekenen in 2010.

U hebt er voor gekozen om dit convenant niet te ondertekenen. Wij, Studenten SPH Windesheim, voeren momenteel een onderzoek uit naar de (mogelijke) inzet van sportverenigingen binnen het alcoholpreventiebeleid. Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van een beeld over de omgang van het alcoholpreventiebeleid binnen verschillende sportkantines in de gemeente Hardenberg. Daartoe vragen wij uw medewerking.

Wij willen in een gesprek van maximaal 1 uur onder andere het volgende met u doornemen:

- Hoe gaat u om met alcohol? Zijn er bijvoorbeeld afspraken gemaakt? Zo ja, welke en met we?
- Kunt u uitleggen hoe het kan dat u destijds het convenant niet hebt getekend?
- Hoe zouden jullie als vereniging aandacht kunnen besteden aan het onderwerp alcoholpreventie? Bijvoorbeeld door: Clubblad, site en/of scholing voor trainers/leiders.

De gemeente Hardenberg stelt uw medewerking aan ons onderzoek op prijs. Met uw reactie en suggesties kan het alcoholmatigingsbeleid verder aangescherpt worden.

Kunt u uiterlijk 16 mei aangeven of wij u inderdaad mogen benaderen voor het inplannen van een gesprek? Uw reactie kan naar het volgende mailadres: annemijn_kl@hotmail.com

Met Vriendelijke Groet,

Chantal Zwager
Jolien Sloog
Annemijn Kleverkamp
Merle de Vogel
Studenten van de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle

Bijlage 3: Interviewvragen voor de voorzitter / barmedewerker.

1. Welke rol heeft u binnen de sportvereniging?
2. Hoelang vervult u deze rol al?
3. Wat is uw leeftijd?
4. Is de vereniging in bezit van een eigen kantine?

5. Wat wordt volgens u bedoeld met alcoholpreventie?
6. Wat is volgens u belangrijk bij alcoholpreventie?
7. Welke rol neemt uw sportvereniging in binnen de alcoholpreventie?
8. Wat vindt u van het nuttigen van alcoholische dranken door jongeren onder de 16 jaar?
9. Wordt er binnen uw sportvereniging alcohol genuttigd door jongeren, specifiek onder de 16 jaar?
10. Wat vindt u hier van?
11. Wat doet u als u ziet dat dit gebeurt?
12. Stel dat er door iemand op gereageerd wordt? Wordt dit geaccepteerd, gaat dit gemakkelijk?

13. Hoe vindt u dat de sportvereniging omgaat met het schenken van alcoholische dranken over het algemeen?
14. Wat zijn de regels die binnen deze sportvereniging gehanteerd worden omtrent alcoholconsumptie en alcoholverkoop?
15. Wat hebben de barmedewerkers en vrijwilligers ondernomen, voordat zij als barmedewerker werkzaam werden binnen deze vereniging? (cursussen e.d.)
16. Wat is volgens u een meerwaarde voor de sportvereniging om streng toe te zien op het alcoholgebruik van jongeren specifiek onder de 16 jaar?
17. Zitten er ook nadelen aan het streng toezien op het alcoholgebruik onder jongeren specifiek onder de 16 jaar?
18. Vindt u dat de sportvereniging voldoende aandacht besteed aan alcoholpreventie binnen de vereniging? Zo nee, hoe zou dit nog verbeterd kunnen worden?

19. Wat is in uw ogen een voorbeeldfunctie?
20. Denkt u dat u een voorbeeldfunctie heeft?
21. Zo ja, waarom denkt u dat wel of niet?
22. Hoe laat u zien dat u een voorbeeldfiguur bent?
23. Vindt u dat uw sportvereniging een voorbeeldfunctie heeft omtrent alcoholgebruik? Denkt u dat de vereniging bewust is van de voorbeeldfunctie die zij heeft?
24. Vindt u dat een sportvereniging de rol 'voorbeeldfunctie' omtrent alcoholgebruik op zich moet nemen? Waarom wel/niet?
25. Denkt u dat een voorbeeldfunctie van een sportvereniging belangrijk is in de samenleving?
26. Is er binnen de vereniging ook nagedacht over de voorbeeldfunctie van ouders? Bijvoorbeeld alcohol drinken tijdens het rijden voor de vereniging?
27. Wat zijn volgens u de voordelen van het hebben een voorbeeldfunctie voor de vereniging?
28. Wat zijn volgens u de nadelen van het hebben van een voorbeeldfunctie voor de vereniging?
29. Wat zijn belemmeringen in het hanteren van een voorbeeldfunctie omtrent alcoholpreventie? En waarom? Hoe gaat u als vereniging hiermee om? (deelvraag 4)

30. Denkt u dat voorbeeldfiguren veel invloed hebben binnen een sportvereniging, zoals het 1^e elftal als voorbeeld voor de jongere teams?
31. Welke groep binnen de vereniging moet volgens u beter in de gaten gehouden worden? De jongeren onder de 16 jaar of de opvoeders? En waarom?
32. Is de sportvereniging er volgens u van bewust wat voor schade alcohol kan veroorzaken in de ontwikkeling bij jongeren?
33. Hoe is de alcoholpreventie / het alcoholgebruik binnen de sportvereniging te controleren? (deelvraag 4)
34. Is het gemakkelijk of juist niet, om te controleren dat jongeren onder de 16 geen drank krijgen binnen de sportvereniging? (deelvraag 4)
35. Zo ja, hoe controleren jullie dat? (deelvraag 4)
36. Zo nee, hoe zouden jullie dat graag willen zien? (deelvraag 4)
37. Hoe spreken jullie de jeugd erop aan dat ze geen alcohol mogen nuttigen of dat ze moeten matigen met de alcohol? (deelvraag 4)
38. Is er een protocol binnen uw sportvereniging over hoe jullie om gaan met ernstige gevolgen door het nuttigen van alcohol binnen jullie sportvereniging?
39. Zo ja, wie is verantwoordelijk voor deze gevolgen?
40. Zo nee, wat is de reden dat jullie geen protocol hanteren voor genoemde situaties?
41. Is er bij de jongere teams sprake van groepsdruk? Worden ze geaccepteerd wanneer ze een cola bestellen? Waarom worden ze wel/niet geaccepteerd?

Bijlage 4: Interviewvragen voor de ouders.

1. Wat is uw leeftijd?
2. Hoeveel kinderen heeft u?
3. Hoe oud zijn uw kinderen? (specifiek jonger dan 16 of 16 jaar)
4. Hoelang zitten ze al bij deze sportvereniging?
5. (alleen bij meerdere kinderen stellen) Zitten al uw kinderen op dezelfde sportvereniging?
6. Hoelang bent u al bij deze sportvereniging?

7. Kunt u benoemen wat voor u een voorbeeldfunctie inhoudt?
8. Wat denkt u welk gedrag belangrijk is om de voorbeeldfunctie te kunnen vervullen?
9. Vindt u dat u een voorbeeldfunctie bent voor uw kinderen?
10. Hoe ziet uw voorbeeldfunctie eruit? Kunt u toelichten wat dit concreet voor u inhoudt?

11. Denkt u dat uw kinderen u als voorbeeldfiguur zien?
12. Denkt u dat u ook een voorbeeldfunctie heeft voor andere kinderen en jongeren?
13. Vindt u dat uw kind een voorbeeldfiguur is voor andere kinderen?
14. Vindt u dat uw oudere kinderen ook een voorbeeldfiguur zijn voor uw jongere kinderen?
15. Drinkt u zelf in het bijzijn van uw kinderen? Zo ja, hoeveel drinkt u dan?
16. Hoeveel alcoholische dranken nuttigt u in de sportkantine als uw kind bij u in de buurt aanwezig is?
17. Drinken uw kinderen in uw bijzijn? Hoeveel? En hoe gaat u daarmee om?
18. Spreekt u weleens een ander kind aan die alcohol nuttigt, maar nog geen 16 is? Hoe gaat dat dan en wordt dat geaccepteerd?
19. Is er binnen de vereniging een sfeer waarop je de minderjarige gemakkelijk kan aanspreken als je ze met een glas alcoholische drank ziet lopen? Waardoor wel/niet?
20. Vindt u dat de sportvereniging een voorbeeldfunctie heeft?
21. Hoe zou een sportvereniging invulling moeten geven aan de voorbeeldfunctie bij alcoholgebruik/preventie? Wat voor taken / handelingen horen daar volgens u bij? (deelvraag 4)
22. Wat voor taken/handelingen horen er volgens u bij het uitdragen van een voorbeeldfunctie? (deelvraag 4)
23. Wie hebben er volgens u nog meer een voorbeeldfunctie in de sportvereniging?
24. Vindt u dat deze mensen ook laten zien dat zij voorbeeldfiguren zijn?
25. Vindt u dat 1^e elftallen ook voorbeelden zijn voor de jongere elftallen?
26. Wat vindt u belangrijk in een voorbeeldfunctie die een sportvereniging heeft? (deelvraag 4)

27. Kunt u iets vertellen over alcoholgebruik in de kantines?
28. Kent u de regels binnen de vereniging over alcoholgebruik?
29. Zou er een regeling moeten komen waardoor de leeftijd van (te jonge) spelers meer zichtbaar wordt, zodat de alcoholpreventie beter nageleefd kan worden (onder 16 jaar geen alcohol)? (deelvraag 4).
30. Als u auto rijdt tijdens de uitwedstrijden van uw kind, hoe gaat u dan om met alcoholgebruik? Van uw\ zelf en van uw kind?
31. Hoe gaat u om met een trainer die na de wedstrijd bier brengt bij uw kind?
32. Keurt u drankspelletjes af? Kunt u dit toelichten?
33. Hoe vindt u dat er om wordt gegaan met alcoholgebruik bij kampioensfeesten e.d.?

Bijlage 5: Interviewvragen voor de jongeren.

1. Hoe oud ben je?
2. In welk team speel je?
3. Sport je al lang bij deze vereniging?

4. Weet je wat een voorbeeldfunctie is?
5. Wie zouden voor jou voorbeeldfiguren kunnen zijn? (trainer, ouder persoon?)
6. Vind je dat de spelers van het 1e elftal, een voorbeeld voor jou zijn? En waarom?
7. Op welke manier zie je je eigen ouders als voorbeeldfiguren (alcohol bijvoorbeeld)?
8. Vind je dat je zelf een voorbeeldfunctie hebt? Kun je dit toelichten?
9. Vind je ook dat je een voorbeeld bent voor anderen?
10. Zo ja, waarom? Op welke manier? Zo nee, waarom niet?
11. Vind je het belangrijk dat je een voorbeeld hebt waar je naar kunt kijken? Leg uit?

12. Trek jij je wat aan van het gedrag van anderen?(vrienden/anderen?) weet je ook een situatie waarin dit zo was?
13. Trek jij je wat aan van het alcoholgebruik van anderen? (vrienden / anderen?)
14. Trek jij je er wat van aan als andere ouders/ trainers/ barmedewerkers je aanspreken op jouw alcoholgebruik? Is dit wel eens gebeurd?

15. Kun je iets vertellen over alcoholgebruik in de kantine?
16. Komt jouw trainer na de wedstrijd weleens met een tree bier aan? (bij winst bijv.)
17. Drinken jouw trainers/coach wel eens in de kantine waar jij ook zit?
18. Hoe gaat het met uitwedstrijden? Wie rijdt en wie drinkt?
19. Hoe verhoudt je eigen alcoholgebruik zich tot het algemene alcoholgebruik in de kantine?
20. In welke situaties drink jij wel eens alcohol? (thuis, keet, kantine, straat?)

21. Ga je veel om met leeftijdsgenootjes van de vereniging?
22. Hoe is het drinkgedrag van de teamgenoten waar je mee omgaat?
23. Hoe kunnen jouw vrienden jou beïnvloeden om mee te drinken?
24. Als je vrienden en jij een feestje hebben op de avond voor de wedstrijd, en je ziet ze drinken, drink je dan mee, ook al weet je dat je de dag erna minder goed zal spelen?
25. Als jouw trainer veel drinkt de avond voor de wedstrijd, doe jij dat dan ook?
26. Als een 18 jarige voetballer naar je toe komt met een biertje, neem je het dan aan?
27. Doe je wel eens mee aan drankspelletjes?

28. Hoe gaat het met alcohol bij een kampioensfeest?
29. Drinken je ouders wel eens in de kantine waar jij ook zit?
30. Hoe is het drinkgedrag van jouw ouders thuis?
31. Hoe gaan jou ouders ermee om als zij in de kantine zijn en jij drinkt daar een biertje?

32. Zie je wel eens dat er jongeren geen biertje krijgen van de barmedewerker omdat ze niet oud genoeg zijn?
33. Worden jongeren van 16 jaar dan niet geweigerd?
34. Ken jij de clubregels binnen je vereniging over alcoholgebruik?